

KHM styremøte 6/12
28.09.12
Sak S 20/12-1

Sak S 20/12 KHM's museumsmodell - revidert versjon.

Vedlagt fremlegges revidert versjon av KHM's museumsmodell for behandling i KHM's styre.

Den nye versjonen er revidert i samsvar med styrets vedtak 15. juni 2012. Det er i tillegg foretatt flere opprettinger i tråd med saksfeltets utvikling fra juni til d.d.

En viktig problematikk er bl.a. den pågående utredningen av arealdisponering i Økernbygget. Et annet element er utviklingen i Oslo kommunes vurdering av Bjørvikaalternativet.

KHM's reviderte museumsmodell, og KHM-styrets behandling av denne, vil være en viktig del av underlaget for UiO-styrets behandling av saken om KHM's lokalisering på møtet 23. oktober 2012.

Forslag til vedtak:

Styret gir sin tilslutning til fremlagte forslag til revidert museumsmodell for KHM.

KHM styremøte 6/12
28.09.12
Sal 5 20/12 - 2

Dette dokument oppdateres løpende - versjon 26.09.12

KHM Museumsmodell

Grunnlagsdokument for videre konseptutvikling

0. Dette dokumentet

Hovedhensikten med dette dokumentet er å tydeliggjøre Kulturhistorisk museums premisser for det løpende arbeid med utforming av fremtidig museumsmodell. En internasjonal ekspertkommisjon, nedsatt av Kunnskapsdepartementet (KD), avgjorde i mai 2012 sin uttalelse om Vikingskipfunnenes tilstand og flyttbarhet. På grunnlag av ekspertutvalget uttalelse har statsråden i KD fastlagt at vikingeskipene med tilhørende gravfunn ikke kan flyttes og derfor blir på Bygdøy. Museet må derfor forholde seg til en delt løsning med Bygdøy som gitt lokaliseringssted for de samlinger som allerede er der. Når det gjelder lokaliseringene av de øvrige samlinger og aktiviteter, har det gjennom ulike plan- og utredningsprosesser vært pekt på flere kombinasjoner av muligheter. Flere beslutninger og planforutsetninger i den seneste tid har i praksis begrenset antallet alternativer. Dokumentet oppsummerer beslutningsprosessen til d.d., og utdyper og drøfter de premisser og mål og som bør ligge til grunn for endelig valg av museumsmodell.

1. Bakgrunn

I dette kapitlet vil vi redegjøre for bakgrunn for valg av museumsmodell.

Behov for fornyelse av KHM

Behovet er vurdert i grunnlagsdokumentene for KS1-prosessen som er omtalt i vedlegg.

Utredning om konseptvalg for KHM

Utredning om konseptvalg for KHM har resultert i følgende offisielle dokumenter (se vedlegg):

- KS 1 for Kulturhistorisk museum Grunnlag for kvalitetssikring av konseptvalg, datert 08.05.09
- Alternativanalyse for Kulturhistorisk museum Grunnlag for kvalitetssikring av konseptvalg, datert 28.05.09
- KS1-rapport om framtidig lokalisering av Kulturhistorisk museum, datert 16.11.09

KD besluttet på dette grunnlaget å opprette et internasjonalt ekspertutvalg som skulle utrede risiko ved en eventuell flytting av vikingeskipene.

KDs beslutning 03.05.2012

Sitat fra Pressemelding fra Kunnskapsdepartementet 03.05.2012:

Det internasjonale ekspertutvalget har utredet risiko ved en eventuell flytting av vikingeskipene og har konkludert med at det er for stor risiko å flytte skipene og de konserverte gjenstandene til Bjørvika.

Deres tilrådning er å utvikle vikingsamlingen på Bygdøy.

– Hovedkonklusjonene i rapporten er en tydelig anbefaling om å la alle gjenstandene forbli på Bygdøy og et klart signal om at den langsiktige risikoen ved en flytting til Bjørvika er stor. Som

kunnskapsminister og ansvarlig for vikingskipene kan jeg derfor ikke anbefale å flytte disse. Diskusjonen om en flytting av vikingskipene vil jeg med dette anse som skrinlagt. Vi må nå se på andre måter for å sikre vikingskipene og de sårbare og ikoniske gjenstandene og gi disse en trygg framtid, sier Halvorsen

Utvalget har påpekt det store behovet for dokumentasjon og sikring av spesielt sledene og vognene fra Osebergfunnet. – Kunnskapsdepartementet har stor forståelse for Universitetet i Oslo(UiO) sine utfordringer knyttet til sikringen av nasjonalskattene. Vi vil derfor komme tilbake til hvordan dette kan håndteres i samarbeide med universitetet. UiO har ansvaret for vikingskipene, men vi ser at en sikring og utvikling av vikingssamlingen også er et nasjonalt ansvar og vi er i en god dialog med UiO for å planlegge løpet videre. Dette betyr også at vi vil bidra til finansiering av nødvendige tiltak, sier kunnskapsministeren.

KHM merker seg spesielt siste del av meldingen hvor kunnskapsministeren uttaler at det er et nasjonalt ansvar å sikre og utvikle vikingssamlingen og at KD vil bidra til finansiering av nødvendige tiltak. Dette kan åpne for rask planlegging og realisering av nødvendig oppgradering og nybygg for museumsaktivitetene på Bygdøy. Omfanget av og rammene for en slik utbygging er et av hovedpunktene i dette dokument.

Det er for øvrig allerede iverksatt et prosjekt for dokumentasjon (scanning og 1:1-kopiering) av de viktigste gjenstandene. UiO har gitt en bevilgning på 2,7 mill. kr. til dette tiltaket i 2012. I tillegg har KD i 2012 bevilget 2,0 mill. kr. til oppstart av et dokumentasjons- og redningsprosjekt for Osebergsamlingen ("Saving Oseberg"); UiO har i budsjettet for 2013 avsatt 4 mill. kr. til det samme prosjektet. KHM har også oversendt en større søknad til KD (budsjett ca. 40 mill. kr.) for videreføring av prosjektet som et flerårig forsknings-, rednings- og konserveringsprosjekt. Beslutning om tildeling av disse midlene vil være en del av Statsbudsjettet for 2013.

Rapporten fra ekspertutvalget inneholder en rekke anbefalinger som forutsettes å bli fulgt opp gjennom en løsning på Bygdøy.

2. Styringsdokumenter og føringer for valg av museumsmodell

KHM og UiO – tidligere beslutninger

Med grunnlag i styrevedtak i 2001 har KHM's målsetning frem til nå vært et nytt samlokalisert museum i Bjørvika. Det har vært en forutsetning at en slik løsning skulle innbefatte flytting av vikingskipene og vikingsskipene dersom risikoen ved flytting var innenfor det akseptable. Dette har også vært den offisielle politikk fra Universitetet i Oslos side.

Ved UiO-styrets vedtak av 6. desember 2011 ble denne tidligere forutsetningen fra UiOs side modifisert. UiO-styret fattet følgende vedtak:

"Universitetsstyret gir universitetsdirektøren anledning til å diskutere alternative utbyggingskonsept for Kulturhistorisk museum uavhengig av styrets tidligere vedtak om flytting av vikingskipene."

I tråd med denne beslutningen, og i påvente av konklusjonene fra det internasjonale ekspertutvalget, har UiO våren 2012 startet opp et grunnlagsarbeid for utredning av alternative lokalisering konsepter.

KDs beslutning - føringer for UiO og KHM

KDs beslutning mai 2012 om at vikingskipene og deler av Osebergfunnet skal forbli på Bygdøy og at KHM's museumsmodell må bli en "delt løsning", ga nye føringer for sakens behandling internt ved både UiO og KHM.

Ny beslutning KHM

Under sakens behandling i KHM's styre 15. juni 2012 ble følgende vedtak fattet:

"Styret ved KHM anbefaler styret ved UiO å:

- *Gå inn for utbygging av et vikingtidsmuseum på Bygdøy.*
- *Vurdere en museumsmodell hvor:*
 - a) *Hoveddelen av øvrige utstillingar forblir på Tullinløkka.*
 - b) *Det etableres en utstillings- og formidlingsmessig bro mellom et vikingtidsmuseum og Norsk Folkemuseum med sin stavkirke- og middelaldersamling, samt at det utredes felles publikumsservice.*
- *Vektlegge:*
 - a) *Nødvendige bevilgninger til en museumsfaglig forsvarlig bevaring av vikingtsfunnene.*
 - b) *Tidseffektiv utvidelse av vikingskipshuset til et vikingtidsmuseum.*
- *Forutsette at:*
 - a) *KHM er ansvarlig for den videre utredningen av museumsmodellen.*
 - b) *Prosjektet ledes av styringsgruppen.*
 - c) *KHM etablerer en brukergruppe som inngår i prosjektorganisasjonen."*

Vedtaket innebærer at KHM har forlatt sitt tidligere mål om samlokalisering av hele museet i et nybygg i Bjørvika, og at ønsket museumsmodell nå er en delt løsning med utbygging og modernisering av de tre lokalisasjonene Bygdøy, Tullinløkka og Økern.

Ny beslutning UiO

Styret ved Universitetet i Oslo behandlet saken på nytt i sitt møte 19. juni 2012. Følgende vedtak ble fattet:

"Basert på KDs anbefaling om at vikingskipssamlingen må bli på Bygdøy vil universitetsstyret gå inn for utbygging av et vikingtidsmuseum på Bygdøy. Universitetsdirektøren bes om snarest mulig å utarbeide konkrete utbyggingsplaner som presenteres for universitetsstyret.

Universitetsstyret vil avvente å gi Kunnskapsdepartementet anbefaling om lokalisering av det øvrige museet inntil mulighetene for en utbygging under Tullinløkka og mulighetene for å oppnå egnet tomt i Bjørvika er nærmere avklart. Universitetsdirektøren bes om å arbeide for å få avklart tomtenes utbyggingsmuligheter og komme tilbake til styret med anbefaling om tomtevalg."

Statsbudsjettet for 2013 vil bli fremlagt 8. oktober 2013. Det er ventet at Kunnskapsdepartementet her vil tydeliggjøre sine vurderinger og premisser når det gjelder innholdet i den "delte løsningen" samt gi signaler om den videre tidsplan for prosjektet."

Det har i høst også vært avklaringsmøter mellom UiO og byrådet i Oslo om kommunens synspunkter på lokaliseringen av KHM. Ledelsen i Oslo kommune har tidligere hatt som offisiell politikk at hele

eller deler av det nye KHM bør lokaliseres i Bjørvika. Det er nå på det rene at Oslo kommune er beredt til å gå bort fra denne politiske føringen.

Ny behandling i UiO-styret

Universitetsstyret har varslet at saken vil bli behandlet på nytt i sitt møte 23. oktober 2012. Signaler gitt i statsbudsjettet for 2013 samt Oslo kommunes nye signaler vil være en viktig del av grunnlaget for behandlingen i dette styremøtet.

Det er ventet at KD i statsbudsjettet for 2013 vil gi noen ytterligere signaler om hva som legges i begrepet "delt løsning". En av hensiktene med dette dokumentet er å bidra til å:

- gi ytterligere føringer om innholdet i museumsmodellen i samsvar med KDs beslutning om delt løsning samt vedtakene i KHMs og UiOs styrer
- avslutte KS1-prosessen og gi føringer for det videre arbeidet.

Viktige grunnlagsdokumenter for valg av museumsmodell vil også ligge i KHMs ulike faglig-strategiske dokumenter, herunder "Faglige prioriteringer", "Strategi 2020", innstillingen fra KHMs "Tenketank" og "SFF-søknaden om vikingtid".

KHMs Faglige prioriteringer

KHMs "Faglige prioriteringer" ble vedtatt av KHMs styre høsten 2008. Disse angir tre faglige satsingsområder:

1. Vikingtid - identitet og samfunn
2. Steinalder - historiske prosesser i historieløse samfunn
3. Kulturvariasjon - materialitet, representasjon og samfunn

De tre satsingsområdene er retningsgivende for KHMs faglige og forskningsmessige utvikling.

KHMs Strategi 2020

De tre satsingsområdene er en integrert del av KHM Strategi 2020, vedtatt av KHMs styre høsten 2010. Det er i tidligere plandokumenter for KHMs arbeid med nye museumslokaler utledet følgende visjon og mål av KHMs strategi 2020:

KHMs visjon: Norges fremste arena for forskning og formidling av kulturforståelse og kulturvariasjon i tid og rom

KHMs effektmål: Ha en sammenhengende forsknings-, forvaltnings- og formidlingsstrategi
Sikre at det er samsvar mellom museets oppgaver, ressurser og ambisjoner
Styrke samarbeidet med andre fagmiljøer fra UiO samt kunstneriske og teknologiske fagmiljøer
Museumsfaglig forsvarlig ivaretakelse av kulturarven
Verdens ledende vikingtidsmuseum

Suksesskriterier¹ for et fornyet KHM

- ✓ Økt allmennkunnskap om kulturarv og kulturforståelse

¹ Suksesskriterium er et kriterium som må oppfylles for at et prosjekt vil bli opplevet som suksessfullt. Identifikasjon av suksesskriterier er meget nyttig for å kunne sikre en effektiv prioritering av ressursinnsatsen. Må ikke forveksles med kritiske suksessfaktorer som er forhold som har avgjørende betydning for å at et prosjekt skal bli suksessfullt.

- ✓ Trygg bevaring av vikingskipene og begeistring for formidling av vikingskipkulturen
- ✓ En forsknings- og formidlingsarena som er konkurransedyktig i sponsor- og stillingsmarkedet.

Både visjon, effektmål og suksesskriterier kan suppleres med de nye visjonene og scenariene for formidling og museumsutvikling som er formulert i og gjennom de prosesser KHM's nye direktør har igangsatt, jfr. kap 3 og kap. 8 i dette dokumentet samt utredning fra KHM's "Tenketank".

Museets kunnskapsmodell – Tenketanken

KHM's nye museumsdirektør har etter sin tiltredelse bidratt til supplering og fornyelse av både KHM's strategi og forskningsprofil. Hovedpunktene i denne er oppsummert i rapporten fra KHM's "Tenketank", som ble avgitt vinteren 2012. Viktige elementer i den nye strategien er tverrfaglighet, prosjektkultur og enheten mellom forskning, formidling og forvaltning.

Senter for fremragende forskning (SFF)

KHM har sendt inn en søknad til Norges Forskningsråd om et Senter for fremragende forskning (SFF) i vikingtid og er kommet til finalen. Lykkes en med å bli tildelt et slikt senter vil KHM ha finansiering for en stor og omfattende forskningssatsing på vikingtid over en periode på 10 år.

KHM's faglige prioriteringer og søknaden om et Senter for fremragende forskning (SFF) i vikingtid vil ha stor betydning, spesielt for utviklingen av et nytt vikingmuseum på Bygdøy.

Funksjonsanalyse

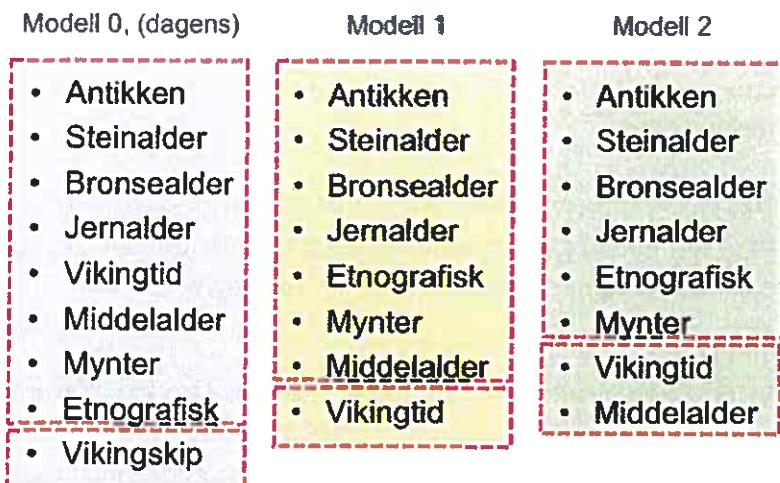
De mange og store endringene i rammebetingelsene for KHM's virksomhet - herunder ny museumsmodell, ny kunnskapsstrategi, utredning av nye basisutstillinger, mulig nytt SFF m.v. - har gjort det nødvendig å starte opp en gjennomgang av kompetansebehov, organisering og arbeidsdeling ved KHM. Denne prosess gjennomføres som en "Funksjonsanalyse" for KHM, og har oppstart september 2012 og avslutning vår 2013.

3. KHM's utstillingsvisjon

Dagens museumsmodell

Følgende formidling av samlinger befinner seg i Historisk Museum på Tullinløkka: Antikken, Steinalder, Bronsealder, Jernalder, Vikingtid, Middelalder, Mynter og Etnografisk. I Vikingskipshuset befinner Vikingskipene og deler av skipsgravene fra Oseberg, Tune, Gokstad og Borre seg.

For optimalisering av KHM's museumsmodell er følgende alternativer vurdert:

Modellen viser, at vi kan flytte formidlingen af Middelalder til Bygdøy eller lade den blive i et af centrumsalternativerne.

Fremover skal utstillingene på KHM være direkte forankret i den levende forskning. Det innebærer:

- at KHM vil danne strategiske partnerskaber med teknologisk og formidlingmæssig kompetente miljøer både innenfor og utenfor UiO, som eksempelvis kreative og kunstneriske skoler.
- at udstillingsrummet i øget grad tænkes tværfagligt, således at KHM's forskellige fagligheder arbejder sammen om konkrete udstillinger og at UiOs andre forskningsmiljøer i højere grad inddrages som samarbejdspartnere. Udstillerne skal være en platform for hele UiOs humanistiske og samfunds-faglige forskningsformidling.
- at den mest relevante, innovative og banebrytende forskning på museet og universitet vil blive omsatt til utstillinger.
- at utstillingene dels fungerer som museets og UiOs vindu til offentligheden, dels fungerer som et videskabs og uddannelsesværksted for udviklingen af tværfaglighed og af nye forskningsideer, partnerskaber og uddannelsestiltag.
- at videreutvikle utstillingen av eksisterende "ikoner", og ikke mindst skape nye "ikoner".

4. Revidert museumsmodell - Muligheter/utfordringer

Dette kapitlet vil omhandle en del forhold som kan ha betydning for den videre spesifisering av museumsmodellen.

4.1. Delt løsning

Etter KDs vedtak om Bygdøy som varig lokalitet for vikingtidsamlingene vil en eller annen variant av en delt løsning være premiss i arbeidet med utforming av museumsmodellen.

4.2. Trinnvis utbygging

Et fullstendig fornyet/nybygget KHM innebærer et beregnet brutto gulvareal på ca 42 000 m² med en kostnad i størrelsesordenen MNOK 2 500. Dette representerer et betydelig finansielt løft, og det antas å være enklere å komme raskt i gang med prioriterte tiltak hvis man nyanserer behovet for tiltak i et tidsperspektiv slik at man kan utjevne investeringsbehovet over en lengre periode. Videre

kan det ligge betydelige gevinstene i å søke løsninger hvor påtrengende tiltak på kort sikt kan skje i samsvar med en masterplan som muliggjør å utnytte slike tiltak også i et langt tidsperspektiv. Viktige momenter er:

- Magasinene på Økern ivaretar lagringsbehovet for KHM:s samlinger på en god måte. Skal samtlige samlinger (inkl. de som i dag er lagret i kjelleren i Historisk museum) kunne lokaliseres på Økern, og skal andre faglige og tekniske tilleggsfunksjoner kunne etableres der (jfr. kap. 4.3.1), kreves det en utvidelse av leiearealet og påbygg/ombygging. Dette har en viss økonomisk konsekvens. Leiekontrakten utløper i år 2025, men videreføring av kontrakten er en realistisk mulighet. Store investeringer i nye magasinlokaler (i størrelsesorden MNOK 500) kan dermed unngås.
- Lokalene for administrasjon og forskning er ikke spesielt gode, og kan med fordel erstattes av lokaler som gir bedre samhandling mellom avdelinger og personer. Overtagelse av Entras bygg (hjørnet Kr. Augustsgate/Fredriksgate) som i dag disponeres av Nasjonalmuseet, kan være en løsning på 6-8 års sikt.
- Utstillingslokalene i Fredriksgate for de ulike samlingene er til dels for trange og teknisk uhensiktmessige. En bygningsmessig totalrenovering vil på sikt være helt nødvendig; det er ønskelig at en slik renovering samtidig innebærer en antikvarisk rekonstruksjon, slik at byggets opprinnelige jugendstilarkitektur kan komme stertere til synne. Det bør utredes i hvilken grad disse utbedringene kan skje trinnvis.
- De bygningsmessige forholdene rundt vikingskipfunnene er ikke akseptable. Strakstiltak er påkrevd. Dette tilsier at lokalene for et vikingtidsmuseum må ha høyeste prioritet. Tidsperspektiv 0-5år.

Konklusjon: En ny museumsmodell må kunne realiseres trinnvis.

4.3. De ulike lokaliseringsalternativene – muligheter og utfordringer

I dette avsnitt vil det bli foretatt en kort drøftelse av de fire tomteområdene Økern, Bygdøy, Tullinløkka og Bjørvika. Sistnevnte tas med fordi endelige vedtak om å oppgi dette alternativet (innefor en delt løsning) pr. dato ikke foreligger fra UiOs og KDs side.

4.3.1 Økern

En stor del av KHM:s samlinger har de siste årene blitt flyttet til det nye magasinbygget på Økern. I tillegg foregår alt revisjonsarbeid i KHM:s REVITA-prosjekt der. Gjennom utvidelse av leiearealet og evt. påbygg av ekstraetasjer er det mulighet for lokalisering av ytterligere samlinger og museumsfunksjoner i bygget. En intern arbeidsgruppe ved KHM utreder for tiden ulike alternativer for lokalisering av oppgaver, grupper og funksjoner i Økernbygget. Arbeidet skjer i nært samspill med UiO/Teknisk avd. og eksternt engasjerte arkitekter. I gruppens mandat er det formulert følgende mål for utvidet bruk av lokalene:

- ✓ Samling av alle magasiner på Økern
- ✓ Etablering av gjenstandsmottak for arkeologisk materiale
- ✓ Samling av hele Konserveringsseksjonen i bygget.
- ✓ Lokalisering av deler av Dokumentasjonsseksjonen i bygget.
- ✓ Lokalisering av alle REVITA-revisjonslinjer
- ✓ Permanent flytting av samlingsseksjonenes magasinpersonale til bygget.
- ✓ Arbeidsplasser for forskere som arbeider med gjenstandsstudier.

I tillegg beskrives vurdere mulighetene for lokalisering av nevnte SFF i vikingtid (intil nye ombygde fasiliteter på Bygdøy er på plass), større eksternt finansierte utgravningsprosjekter og prosjektarbeid knyttet til utstillingsproduksjon. Gruppen skal avgjøre sin innstilling innen 1. november 2012.

Et nytt viktig moment fra september 2012 er UiOs/Teknisk avdelings klare intensjon om å inngå leieavtale for en ekstra etasje i Økernbygget, når nåværende leietakere flytter ut i løpet av 2013. Med dette som utgangspunkt synes det klart at lokalene vil kunne romme både SFF-vikingtid og de store eksternt finansierte utgravningsprosjektene. Et annet viktig moment er UiOs/TAs klare premiss om at nåværende konserveringsbrakke i Frederiksgt. 3 snarlig skal rives samt at det tidligere alternativet for lokalisering av brakkens aktiviteter (arkeologisk konservering), Gydasvei/Majorstua, ikke lenger utgjør en aktuell løsning. Slik saken ser ut pr. medio september 2012, synes det klart at lokalisering av samtlige samlinger i Økernbygget ikke er realistisk. Det synes også på det rene at kun det arkeologiske konserveringslaboratoriet, og ikke hele konserveringsseksjonen, vil kunne gis en fornuftig funksjonell innplassering i bygget. Endelige svar på disse spørsmål forventes å bli presentert når utredningsgruppens rapport fremlegges i november 2012.

4.3.2 Bygdøy

Tomten på Bygdøy

Tomten er på ca 30 mål og har et stort utviklingspotensial. Med KHM-styrets beslutning om 3-delt lokalisering løsning (Bygdøy, Tullinløkka, Økern) anses videre fokus på lokalisering av hele KHM på Bygdøy som en uaktuell problemstilling. Riksantikvaren har tidligere varslet fredning av Vikingskipet med innhold. Med beslutningen om videre lokalisering på Bygdøy vil Riksantikvaren ventelig være samarbeidsvillig når det gjelder videre utbygging og utnyttelse av tomten, herunder løsninger for nybygg. Det må forventes kommunale pålegg om reguleringsplan for området, og da vil utnyttelsesgraden av tomten være et politisk tema. Et samarbeid med Norsk Folkemuseum kan gi synergier også når det gjelder tomteutnyttelse.

Mulig samarbeid med Norsk Folkemuseum

Framtidens Vikingmuseum kan binde bro til Norsk Folkemuseum gjennom en utvidelse av museumskonseptet på Bygdøy til å omfatte middelalder, eller deler av denne. Det vil gi den besøkende mulighet for en samlet opplevelse av Norges historie fra vikingetid til historisk tid. Dette aktualiserer samarbeid mellom de to museene om nye løsninger for adkomst, inngangspartier og parkering. De foreløpige rammene for et slikt samarbeid følger av KHM-styrets vedtak av 15. juni 2012.

Det er en klar forutsetning fra KHM/UfO at samarbeidet og samordningen mellom de to museer ikke medfører en organisatorisk sammenkobling, slik alternativanalysen fra KD bygger på.

Mulig samarbeid om en Maritim Museumspark

Vikingeskibshuset udmærker sig ved at ligge tæt på tre andre museer med et specifikt maritimt fagligt focus: Kon-Tiki Museet, Frammuseet og Norsk Maritimt Museum. Samarbejdet mellem KHM og disse museer har praktisk talt været ikke eksisterende. Vi forestiller os at opbygge et sådan samarbejde med henblik på at udvikle en maritim museumspark. Det indebære, at Vi samarbejder om rekonstruktionsprojekter og prøvesejlaser, herunder fælles sponsersatsninger i den sammenhæng.

Fælles udstillingstemaer, eksempelvis forskellige bådebyg- og navigationsteknikker: Var der fællestræk mellem vikingernes måder og senere norske bådebyggetraditioner? Og hvordan navigerede vikingerne samlingen med folkene i Polynesien, som også er kendt for deres lange rejser til havs. Et anden fælles satsning kunne være at lave en fælles museums rejse a la Odyseen, hvor publikum må bevæge sig igennem alle fire museer på en mytisk rejse ind og ud af verdner.

Vikingskipfunnene - sikring og bevaring

Som tidligere omtalt (kap. 1) er det gode utsikter til finansiering av et stort prosjekt for dokumentasjon, forskning og rekonservering av gjenstandene i Osebergfunnet (jfr. prosjektet "Saving Oseberg"). Prosjektet har foreløpig sikret finansiering for dokumentasjonsdelen, men en søknad om finansiering av prosjektets hoveddel (foreløpig anslag: 40 mill. kr.) er for tiden til behandling i Kunnskapsdepartementet. Arbeidet med renovering og nybygg på Bygdøy vil måtte løse utfordringen med at det parallelt vil pågå arbeid med redning og rekonservering av mye av gjenstandsmaterialet.

Funnmaterialets beskaffenhet legger klare føringer for byggeaktiviteten på Bygdøy. Utbyggingen må foregå på en slik måte at vikingskip og øvrige funn sikres på museumsfaglig forsvarlig måte i prosessen.

Konklusjon

Føringene om delt løsning og moderat utbygging innebærer at det teoretiske potensialet for utnyttelse av tomten ikke lenger er en aktuell problemstilling. Rammene for videre utnyttelse av Bygdøyarealet følger av KHM-styrets vedtak av 15. juni 2012 samt kommende beslutninger fra UiO og KDs side.

4.3.3 Tullinløkka

Bygningsmassen omkring Tullinløkka

Eksisterende anlegg har et potensial for utvikling ved at:

- En rekke funksjoner, både støttefunksjoner og forskningsaktiviteter, flyttes til Økern
- Deler av middelalderutstillingen flyttes til Bygdøy
- Det foretas nybygging av nytt moderne utstillingsrom under Tullinløkka
- KHM sier seg beredt til å overta Nasjonalgalleribygningen og til å inkorporere denne i en samlet museumsløsning for Tullinløkka, dersom øvrige parter og interesseranter anser dette som ønskelig.
- Administrative funksjoner og kontorarbeidsplasser flyttes til Nasjonalmuseets nåværende kontorlokaler i Kr. Augustgt. 19.

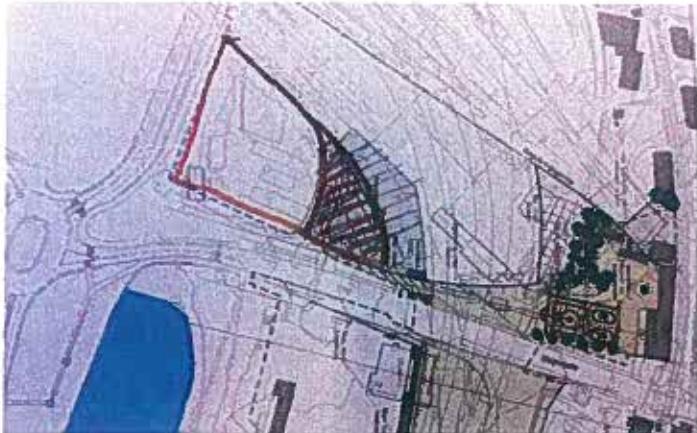
Konklusjon

Arealet omkring Tullinløkka omfatter flere ulike alternativer for utviklingen av museet. Disse er ikke avhengige av hverandre og kan realiseres trinnvis. En satsning på Tullinløkka vil også sikre fortsatt museumsdrift i en unik bygningsmasse skapt for formålet. Det vil i større grad enn andre alternativer bygge på gjenbruk og renovering av eksisterende bygningsmasse og derved kombinere historiske spor og gammel estetikk med ny funksjonalitet.

4.3.4 Bjørvika

Tomtens beskaffenhet

Tomten er blitt vesentlig forringet gjennom restriksjoner på bruken av middelalderparken, noe som har ført til at museumsbygget må begrenses til tomten under og nord for Bispegata Jernbaneverkets planer som innebærer store inngrep i disponibelt areal nord for Bispegata slik nedenstående kartutsnitt viser.

Mens tomten opprinnelig lå på på begge sider og under Bispegaten, er tomtet nå begrenset til nordsiden av Bispegaten hvor Jernbaneverkets planer beslaglegger området med rød skravering i det som tidligere var tiltenkt KHM.

Utdrag fra Jernbaneverkets planbeskrivelse vedr. Kulturhistorisk museums påtenkte tomt:

Samtlige planalternativer for Kulturhistorisk museum vil bli berørt av tiltaket. Jernbaneverket har fremmet innsgelse til planen. Tiltakets konsekvenser for en eventuell utbygging av Kulturhistorisk museum i området Haven og Middelalderparken er hovedsakelig begrenset til to forhold:

- 1. Jernbanens behov for arealer til sporområder med nødvendige sikkerhetssoner omkring konstruksjonene.*
- 2. Krav til arealer for sikkerhet og beredskap som gir tilgang til sporområdene fra offentlig veg ved ulykker og andre uønskede hendelser. Siden planene for Kulturhistorisk museum fremdeles er uavklarte, er det ikke mulig å koordinere en utbygging av jernbaneanlegget med et fremtidig Kulturhistorisk museum. I plansammenheng er det ikke tilrådelig å legge begrensninger og forbehold inn i bestemmelsene som vil kunne hindre eller begrense mulighetene for å gjennomføre Stortingets vedtak om å bygge Follobanen. Bygging av et eventuelt fremtidig museumsanlegg vil derfor matte tilpasses jernbaneanlegget. Dette betyr ikke at det er umulig å bygge over kulvertkonstruksjonene og sporområdene, men jernbaneanlegget vil ikke bli bygget med konstruksjoner tilpasset et museumsanlegg som ikke er kjent på nåværende tidspunkt. Dersom dette skal muliggjøres må det legges fram dokumentasjon av hvilke konstruksjoner som er nødvendige, at disse er tilpasset geometrien for jernbanen og at finansiering er sikret. Denne dokumentasjonen må foreligge i tide og være godkjent av Jernbaneverket, før en eventuell innarbeidelse i kontraktsdokumentene for jernbaneanlegget. En eventuell overbygging av jernbane- områdene etter at Follobanen er fullført, er ikke forenlig med tiltakshavers interesser. Dette inkluderer også planlagt beredskapsplass i Haven.*

Vikingskipene som en publikumsattraksjon

En hovedbegrunnelse for lokalisering i Bjørvika var plasseringen av vikingskipene som en publikumsattraksjon. Når denne attraksjonen bortfaller for Bjørvikakonseptet, grunnet KDs beslutning om at skipene skal forbli på Bygdøy, blir begrunnelsen for lokalisering i Bjørvika vesentlig svekket.

Oslo kommune

Byrådet i Oslo har hatt målsetningen om nytt samlokalisert KHM-bygg i Bjørvika som offisiell politikk. Etter KDs beslutning om videre lokalisering av vikingskipfunnene på Bygdøy har kommunen fastholdt Bjørvikatomten som lokaliseringsalternativ innen rammen av en delt løsning. Byrådet har i nylige møter med UiO uttrykt åpenhet i forhold den nye 3-delte løsning, og sagt seg beredt til å revurdere forutsetningen om utbygging i Bjørvika.

Konklusjon

- Disponibel tomt i Bjørvika er for trang til det påtenkte formålet.
- Tomten har mistet en vesentlig attraktivitet ved at vikingskipene som er KHM's hovedattraksjon, skal forbli på Bygdøy.
- Oslo kommune har forlatt tidligere klar forutsetning om utbygging i Bjørvika.

4.3.5 Økonomisk risiko ved delt løsning

"Delt løsning" gir risiko for høyere kostnader enn en samlet løsning, kfr. KS1-rapporten. I føringer for videre arbeid bør man ha særskilt fokus på tiltak som kan minimalisere denne risikoen i et livsløsperspektiv. En museumsmodell basert på en trinnvis realisering bør prioriteres.

4.3.6 Konklusjoner

- Tomten i Bjørvika er ikke hensiktsmessig for et samlet KHM.
- Tomten på Bygdøy beholdes som lokaliseringssted for vikingskipfunnene, og som areal for eksponering av deler av middelaldersamlingen i samarbeid med Norsk Folkemuseum.
- Tomten på Bygdøy er ikke lenger aktuell som lokaliseringssted for et samlet KHM.
- Tomten på Tullinløkka har et hensiktsmessig potensial for KHM.
- Økernbygget utvides og etableres som lokaliseringssted for magasiner, støttefunksjoner og forskningsaktiviteter m.m.
- En 3-delt løsning med Bygdøy, Tullinløkka og Økern som hovedlokaliseringer vil utgjøre grunnlaget for den videre utvikling av KHM's museumsmodell.

5. Interessenter

Fastleggelse av en museumsmodell for KHM vil påkalle interesse fra en rekke instanser. Nedenfor er de identifiserte interessentene listet opp.

Interessent	Rolle
UiO v/ Rektor	Prosjekteierrollen
KHM's ansatte	Brukerrollen
Riksantikvaren	Riksantikvaren har ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført og har varslet fredningssak for vikingskipshuset. Etter beslutningen om delt løsning har Riksantikvaren gitt uttrykk for at den sentrale problematikken omhandler gjenstandenes bevaring og at disse derfor har høyere prioritet enn bevaringen av Arnebergs bygning. Han har også uttrykt et ønske om at formidlingen av middelaldermaterialet også legges til Bygdøy, for å skape en sammenheng med Norsk Folkemuseum.
Kunnskapsdepartementet	Ansvarlig for KS1-prosessen (sammen med FIN) og innstillende myndighet vedr. statlige bevilgninger til UiO.
Oslo kommune, Bystyret	Planmyndighet og ansvarlig for kollektivtransportløsninger.
Bydelsutvalget	Lokal høringsinstans
Norsk Folkemuseum	Nabo og museumsvirksomhet med samlinger med grensesnitt spesielt mot KHM's middelaldersamling. NF er interessert i et samarbeid. Dette bør inngå som tema i mulighetsstudier.
Kulturdepartementet	Innstillende myndighet vedr. statlige bevilgninger til Norsk Folkemuseum.
Frammuseet	Tilhører gruppen av maritime muséer på Bygdøy. Muligheter for samarbeid bør analyseres.
Kon-Tiki museet	

Norsk Maritimt museum	
Naboer	Kan markere synspunkter på bla. trafikale løsninger i nærområdet
Media/Allmennheten	Uspesifisert rolle

6. Kriterier for valg av løsning

Ved formulering av kriterier for valg av løsning begrenser vi oss til kriterier som understøtter konklusjonene i kapitel 4.

- **Krav fra bevilgende myndigheter (signaler fra KD forventes i St.prp. nr 1 for 2013)**
 - Løsningene kan utvikles trinnvis.
 - Oppstart av utbygging på Bygdøy med sikte på museumsfaglig forsvarlig ivaretakelse av vikingskipfunnene har høyest prioritert.
- **Krav fra prosjekteier (antagelse som må avklares med UiO)**
 - Tomtepotalet må kunne dekke behovet for KHM i et 100-åsperspektiv.
 - Ingen organisatorisk sammenkobling av KHM og NF fordi KHM er en integrert del av UiOs forskings- og formidlingsmiljø.
- **Krav fra bruker (KHM)**
 - Den samlede bygningsmasse må gi muligheter for å styrke enheten *forskning, forvaltning og formidling*.
 - Arenaer for løpende kontakt på tvers av faggrupper og fagområder, herunder administrativt og vitenskapelig personale.
 - Utstillingslokaler som svarer til kvalitetskravene til moderne museer, herunder muligheter for visning av store internasjonale utstillinger og til å skape digitale og interaktive museumsopplevelser.
 - Museumslokaler med moderne publikumsfasiliteter (kafeer, butikker) og kapasitet til betjening av et årlig besøkstall på minimum 500.000.

Forutsetninger for gjennomføring

Fra KD i samsvar med KS1-anbefaling (antagelse som må avklares med KD)

- Føringer, som fastlagt av KD, for videre arbeid følges. (Se vedlegg)
- Premisser fra ekspertutvalgets rapport.

Fra UiO (antagelse som må avklares med UiO)

- UiOs styringsgruppe fastlegger premisser for løsning innen rammen av det KD og UIOs styre setter av rammevilkår.

Fra KHM

- Rask utbygging av museumslokalene på Bygdøy.
- Planarbeidet for bygningene på Tullinløkka gjennomføres parallelt med utbyggingen på Bygdøy.
- KHM deltar i UiOs styringsgruppe for prosjektet og oppnevner en egen intern brukergruppe for dette (ref. mandat for styringsgruppen).

Krav fra Riksantikvaren

Riksantikvaren har ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført og har varslet fredningssak for Vikingskipshuset. Riksantikvaren forutsetter at vikingskipene forblir på Bygdøy, men stiller seg meget åpent for å vurdere ulike alternative løsninger. Det er viktig med et nært samarbeid med RA, bla. om premisser for videre utvikling av museumsbygningen(e) og utstillingene på Bygdøy.

Krav fra planmyndigheter (PBE)

Det må påregnes krav om reguleringsplan for eiendommen på Bygdøy. Planarbeidet bør starte umiddelbart, men ikke slutføres før resultatet av arkitektkonkurranse foreligger. Det er utført en egen trafikkanalyse med KD som oppdragsgiver og som bekrefter at en museumsutvidelse på Bygdøy ikke vil by på spesielle trafikale problemer. Det foreligger pt. ingen krav fra Oslo kommune, Plan- og bygningsetaten.

7. Løsningsalternativer

KD/Regjeringen har pt. kun fastlagt plasseringene av skipene på Bygdøy. Det er ventet at tydeligere signaler om lokalisering løsning og museumsmodell vil komme i statsbudsjettforslaget (St.prp. nr. 1) for 2013. UiOs styre vil ta stilling til endelig musuemsmodell for KHM på sitt styremøte 23. oktober 2012. For KHM gjelder det løsningsalternativ som ble vedtatt på styremøtet 15. juni 2012 (se foran), og som er KHM's anbefaling overfor UiOs styre. Selv om alternativene Bjørvika og samlet lokalisering på Bygdøy pr. dato er svært lite sannsynlige, hører de med i oppstillingen av alternativer inntil KDs og UiOs endelige beslutninger er foretatt. Dette kan i tabells form oppsummeres slik:

	KHMs anbefaling	KD og UiO: fortsatt åpent for alternative valg
Vikingskip	Forblir på Bygdøy	Forblir på Bygdøy
Vikingtidssamling	Flytter til Bygdøy	Bygdøy eller hovedmuseum
Middelaldersamling	Deler av samling flytter til Bygdøy	Bygdøy eller hovedmuseum
Hovedmuseet	Sentrums	Bygdøy, Sentrum eller Bjørvika
Magasiner	Økern	Økern

Som underlag for behandlingen i KHMs styre 15. juni 2012 forelå det en samlet fremstilling av Kunnskapsdepartementets tidligere Alternativanalyse og ekstern kvalitetssikrers gjennomgang av denne. Disse gjentas nedenfor.

Kunnskapsdepartementets alternativanalyse

Følgende konsepter er utredet i Kunnskapsdepartementets alternativanalyse (Alternativanalyse for Kulturhistorisk museum, Grunnlag for kvalitetssikring av konseptvalg 28.05.09):

Alternativ	Beskrivelse
0+	Kun nødvendige oppgraderinger.
Bygdøy/Tøyen	Vikingskipshuset på Bygdøy utvides slik at det blir et vikingtidsmuseum, mens museet på Tullinløkka flyttes til Tøyen der Munchmuseet ligger. Således samles universitetsmuseene på Tøyen.
Bygdøy	Hele Kulturhistorisk museum samlokaliseres med Folkemuseet (som er en stiftelse under KKD). Hele norsk kulturhistorie samles på ett sted.
Tullinløkka	Innholdet i Vikingskipshuset på Bygdøy flyttes til Tullinløkka slik at hele museet samles der.
Bjørvika	Hele museet flyttes til Bjørvika. To underalternativer: Ett kun nord for Bispegata og ett både nord og syd for Bispegata.

Departementet konkluderte med at Bygdøyalternativet og Bjørvikaalternativet (løsning nord og syd for Bispegata) samlet gir bedre samfunnsøkonomiske resultater enn de øvrige alternativene.

Ekstern kvalitetssikrers alternativanalyse

Ekstern kvalitetssikrer har vurdert følgende alternativer (KS1-rapport om fremtidig lokalisering av Kulturhistorisk museum datert 16.11.09):

Alternativ	Beskrivelse
Bygdøy Samlet	En samlet løsning for KHM lokalisert på Bygdøy.
Bygdøy/Økern	Som alternativ Bygdøy Samlet, men med eksternt magasin lokalisert på Økern.
HM/Bygdøy/Økern	Etnografisk samling*) lokaliseres i et rehabiliteret Historisk museum (HM). Øvrige utstillinger lokaliseres i et utvidet anlegg på Bygdøy, mens magasinering skjer på Økern.
Bjørvika Samlet	En samlet løsning for KHM lokalisert i Bjørvika nord.
Bjørvika/Økern	Som alternativ Bjørvika Samlet, men med eksternt magasin lokalisert på Økern.
0+	Videreføring av dagens lokaliseringer med nødvendige oppgraderinger. Utstillingene fordeles slik de er i dag (vikingskipene på Bygdøy, øvrige utstillinger i HM). Nytt servicebygg bygges på Bygdøy i tilknytning til vikingskipsmuseet.

**) Det er en absolutt forutsetning at dette alternativet også kan innebære lokalisering av andre samlinger og utstillingstemaer i HM selv om dette ikke er spesifikt nevnt i KS1-rapporten. Dette gjelder bl.a. steinalder, bronsealder og jernalder samt mynt- og antikksamlingene. En løsning basert på et rehabiliteret HM må også innebære muligheten for utbygging av nye utstillingslokaler for eksponering av store og komplekse temautstillinger, f.eks. gjennom utbygging under Tullinløkka. Sentrumsløsningen må også åpne for overtagelse av Nasjonalgalleribygningen og av Nasjonalmuseets administrasjonsbygg i Kr. Augustsgate 15.*

Ekstern kvalitetssikrers anbefaling var at man gikk videre med Bygdøyalternativene gitt at man ønsker et oppgradert museumskonsept i tråd med samfunnsmål og effektmål, der Bygdøy/Økern og Bygdøy samlet er to varianter som blir bearbeidet i det videre beslutningsgrunnlaget.

KHMs alternativanalyse – konklusjoner etter styremøte 15. juni 2012

KHM-styret la ved behandlingen i styremøtet 15. juni 2012 til grunn følgende oppsummering av alternativene:

KHM-styrets oppsummering av alternativene

Alternativ	Konklusjon
Bygdøy - samlokalisering med NF	Forutsetning om samlokalisering med Folkemuseet er utslagsgivende for at alternativet er uaktuelt.
Bygdøy Samlet	En signifikant risiko for at løsningen ikke er realiserbar.
Bygdøy/Økern	En signifikant risiko for at løsningen ikke er realiserbar.
Sentrums/Bygdøy/Økern	Løsningen er realiserbar
Bjørvika Samlet	Variant A: uaktuell fordi KD har besluttet delt løsning Variant B: Tomtens tranghet er utslagsgivende for at alternativet ikke lar seg realisere.

Alternativet HM/Bygdøy/Økern er det eneste som tilfredsstiller samtlige krav fullt ut. Det er dessuten i samsvar med anbefalingen fra ekstern kvalitetssikrer om å gå videre med Bygdøy-alternativene. Det er realiserbart uten gjennomføringsrisiko. Det innebærer også at KHM kan opprettholde sin geografisk sentrale plassering, noe som kan understøtte KHMs visjon *Norges fremste arena for forskning og formidling av kulturforståelse og kulturvariasjon i tid og rom* og effektmålet *Norges sentrale kulturformidlingsarena*.

Grunnlag for oppsummeringen - nærmere spesifisering av alternativene
 Styrets oppsummering var basert på følgende spesifisering av alternativene:

Bygdøy

Kulturhistorisk museum samlokaliseres med Norsk Folkemuseum (som er en stiftelse).

Kriterium	Tilfredsstiller kravet (Ja/delvis/nei)
Tomt tilstrekkelig stor	Ja gjennom samarbeid med NF om tomteutnyttelse
Løsning kan utvikles trinnvis	Delvis, fordi hensynet til vikingsskipfunnene kan sette begrensninger for bygningsarbeider nær eksisterende bygninger.
Ingen organisatorisk sammenkobling av KHM og NF	Nei, fordi løsningen forutsetter en organisatorisk sammenkobling.
Rask realisering av vikingtidsmuseum	Ja fordi kortsiktige og langsiktige tiltak kan kombineres.
Middelaldersamling på Bygdøy	Ja

Konklusjon: Forutsetning om samlokalisering med Folkemuseet er utslagsgivende for at alternativet er uaktuelt.

Bygdøy Samlet

En samlet løsning for KHM lokalisert på Bygdøy.

Kriterium	Tilfredsstiller kravet (Ja/delvis/nei)
Tomt tilstrekkelig stor	Delvis fordi et reguleringsplanforslag kan bli møtt med innvendinger på grunn av høy utnyttelse
Løsning kan utvikles trinnvis	Delvis fordi hensynet til vikingsskipfunnene kan sette begrensninger for bygningsarbeider nær eksisterende bygninger.
Ingen organisatorisk sammenkobling av KHM og NF	Ja
Middelaldersamling på Bygdøy	Ja

Konklusjon: En signifikant risiko for at løsningen ikke er realiserbar.

Bygdøy/Økern

Som alternativ Bygdøy Samlet, men med eksternt magasin lokalisert på Økern.

Kriterium	Tilfredsstiller kravet (Ja/delvis/nei)
Tomten er tilstrekkelig stor	Delvis fordi et reguleringsplanforslag kan bli møtt med innvendinger på grunn av høy utnyttelse over markplan da reduksjon av behov for magasinareal ikke påvirker arealbehov over markplan
Løsning kan utvikles trinnvis	Delvis fordi hensynet til vikingsskipfunnene kan sette begrensninger for bygningsarbeider nær eksisterende bygninger.
Ingen organisatorisk sammenkobling av KHM og NF	Ja
Middelaldersamling på Bygdøy	Ja

Konklusjon: En signifikant risiko for at løsningen ikke er realiserbar.

HM/Bygdøy/Økern

Etnografisk*) samling lokaliseres i et rehabiliteret Historisk museum (HM). Øvrige utstillingar
lokaliseres i et utvidet anlegg på Bygdøy, mens magasinering skjer på Økern.

Kriterium	Tilfredsstiller kravet (Ja/delvis/nei)
Tomten er tilstrekkelig stor	Ja
Løsning kan utvikles trinnvis	Ja
Ingen organisatorisk sammenkobling av KHM og NF	Ja
Middelaldersamling på Bygdøy	Ja

*) Se merknad foran. HM-delen av denne løsningen innebærer betydelig mer enn lokalisering av Etnografisk samling.

Konklusjon: Løsningen er realiserbar.

Bjørvika

Variant A: En samlet løsning for KHM lokalisiert i Bjørvika.

Konklusjon: Uaktuell fordi KD har besluttet delt løsning.

Variant B: En løsning for KHM lokalisiert i Bjørvika eksklusive vikingtidsfunnene som lokaliseres på Bygdøy.

Kriterium	Tilfredsstiller kravet (Ja/delvis/nei)
Tomten er tilstrekkelig stor	Nei
Løsning kan utvikles trinnvis	Nei, utbygging på disponibel Bjørvikatomt kan ikke skje trinnvis på en rasjonell måte på grunn av tomtenes tranghet
Ingen organisatorisk sammenkobling av KHM og NF	Ja
Middelaldersamling på Bygdøy	Nei

Konklusjon: Tomtens tranghet er utslagsgivende for at alternativet ikke lar seg realisere.

KHM-styrets vedtak

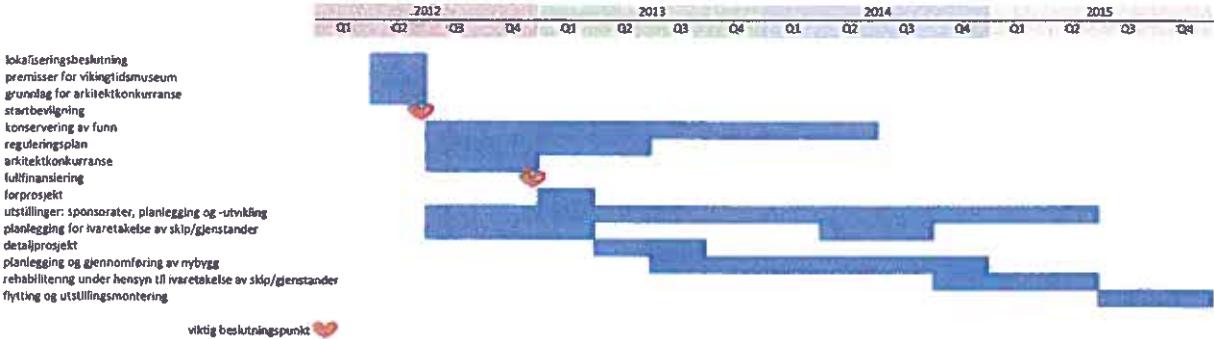
KHM-styrets vedtak 15. juni 2012, samt øvrige føringer før, under og etter styrebehandlingen, kan oppsummeres slik:

Lokalisering	KHMs styrets anbefaling
Vikingskip	Forblir på Bygdøy, utbygging/renovering nødvendig
Vikingtidssamling	Flytter til Bygdøy, utbygging/renovering nødvendig
Middelaldersamling	Deler av samling flytter til Bygdøy, samarbeid om utstillingsløsninger med NF
Hovedmuseum	Historisk museum m/nytt utstillingsrom under Tullinløkka.
Administrasjon og fellesfunksjoner	Nasjonalmuseets bygning i Kr.Auggt. 21 overtas.
Magasiner og andre museale funksjoner	Økern m/utvidede arealaer.

Ovennevte er hovedkomponentene i KHMs anbefaling overfor UiOs styre.

Tidsaspekt

I KS-1 dokumentene er tidsaspektet for sikring av KHMs samlinger på en forsvarlig måte og for et tidsmessig museum ikke berørt. Vi vil her fremheve tidsaspektets betydning og skissere en mulig fremdriftsplan hvor man uten opphold kan realisere den delen av KHMs museumsmodell som har høyest prioritet, nemlig konservering og sikring av vikingtidsfunnene og etablering av et tidsmessig vikingtidssenter.

En åpenbar fordel ved Bygdøy og Tullinløkka, som del av den anbefalte delte løsning, er at så vel kortsiktige som langsiktige tiltak kan understøtte en kosteffektiv realisering av museumsmodellen.

Selv i en fremdriftsmessig komprimert, men samtidig optimal utviklings- og gjennomføringsprosess må man påregne at ferdigstillelse kan skje tidligst ultimo 2015. Dette viser betydningen av å sette på nødvendige planleggingsressurser så snart museumsmodellen er fastlagt.

Prioritet nr. 1 i vurderingen av fremdriftsplanen må være hensynet til en forsvarlig behandling av vikingtidsfunnene og rask fremdrift i arbeidet med realisering av nybygg og rehabilitering på Bygdøy.

Prioritet nr. 2 vil være å komme i gang med planleggingsarbeidet for utbyggingen på Tullinløkka.

8. Scenarier for utstillingskonsepter

Vikingtidsmuseum (Vikingtid – middelalder – ”tunell”)

Fremtidens Bygdøy vil lægge grund til det første vikingetidsmuseum i verden og lave et nyt museums ikon – en eksistentiel tidsrejse – som skal binde vikingetiden sammen med middelalderen og skabe en oplevelsesmæssig sammenhæng mellem vikingemuseet og Norsk Folkemuseum.

Fundene fra de berømte skibsgrave er, som de står udstillet i dag, uheldig formidlet. De er ikke sat ind i en større historisk og faglig kontekst: Hvorfor blev skibsgravene anlagt, hvem var det som blev gravlagt i dem, og hvad betyder gravritualerne og de mange genstande og dyr i gravene? Ved at vise vikingeskibsgravenes rige fundkomplekser sammen med et omfattende udvalg af KHM's andre vikingetidsfund vil de blive del af en stor, mangefacetteret fortælling om vikingetiden, som ikke kan opleves på noget andet museum i verden. Den skal handle om de store eksterne og interne processer – som militær og civil ekspansion ud i Europa, Asien og Nordatlanten, deltagelse i international handel fra Indien til Irland, hjemlig markedsgøring af økonomien og grundlæggelsen af de første byer, rigssamling og trosskifte fra asetro til kristendom – men også om de mikrohistoriske fortællinger, om enkelte menneskers og genstandes livsløb, afdækket gennem avanceret biomolekyler og arkæometrisk forskning indenfor rammerne af en kritisk, moderne humanisme. De fantastiske teknik- og kunsthistoriske aspekter af den samlede vikingetidssamling ved KHM vil blive fremhævet: skibene som gjorde vikingetiden mulig, hesteudstyret som viser kontakter med asiatiske steppefolk, tekstilhåndværket, treskærerarbejdet og metalstøbningen som producerede nogle af de mest fremragende kunstværker i datidens Europa.

Vi forestiller os, at

- Skabe et udstillingsmiljø, hvor de ikoniske fundkomplekser fra skibsgravene danner et fortællingsmæssigt tyngde- og midtpunkt, omkring hvilket en kontinuerligt skiftende

basisudstilling bestandigt leverer en forskningsmæssigt topaktuelt, fremragende formidling af vikingetiden.

- Blive en naturlig ramme for internationale tematiske særudstillinger som knytter an til vikingskipsamlingen, for eksempel de angelsaksiske skibsgrave fra Sutton Hoo. Et generøst dimensioneret særudstillingslokale med tidssvarende sikkerheds- og klimaforhold vil gøre det muligt at låne sådanne fund fra samlinger i de øvrige skandinaviske og europæiske lande.
- Skabe et levende oplevelses- og rekonstruktionsmiljø, hvor genskabelse af skibene og andre af museumsgenstandene kan opleves af de besøgende, samtidig med at vi bruger den mest moderne interaktive teknologi til at formidle om skibenes sejlas, konstruktion, hvordan mandskabet levede og de dele af verden som vingerne besøgte. Det er vigtigt at der her udvikles interaktive redskaber som inddrager publikum aktivt, eksempelvis en simulator som giver følelsen af at stå på det sejlende skib og computeranimeret navigatorverktøj, der simulerer de metoder vingerne brugte til at finde vej til søs.
- Vikingetiden skal sættes i sammenhæng med norsk middelalder, som igen vil danne bro til Folkemuseet, således at den besøgende får en sammenhængende oplevelse af at bevæge sig igennem historien fra vikingetid og fremefter via aksen gudetro og kosmologi. Dette skal ske ved at etablere en ”underjordisk bro” mellem skibsgravene og Folkemuseets stavkirke fra Gol. Vi forestiller os en underjordisk tundel som går på tværs af de to museers arealer, hvor den besøgende tages på en eksistentiel tidsrejse fra hedenskab til kristendom. Den bygningsmessige Oplevelsen skal være en unik blandning af de ikoniske kirkegenstande samt hverdags genstande fra middelaldersamlingerne fra de to museer som sættes i samspil med en virtuelt skabt verden hvor fortidens miljø, dyr og mennesker genskabes tredimensionelt via computerteknologi. Som erfaringsgrundlag henter vi inspiration i genskabelsen af vikingernes Aaros, som pt. bygges under Aarhus midtby. Tundelen må ikke ha et stort bygningsmessigt omfang for at kunde bli en success.
- Et fælles restaurantmiljø bygges, med særlig fokus på skandinavisk mad og råvarer. Ligeledes bygges en fælles indgang til de to museer med billetsalg, hvor den besøgende kan vælge at købe adgang til et af museerne eller dem begge, og fælles parkering etableres. Museumsbutikker placeres hensigtsmæssigt i forhold til ind- og udgange, men er tilknyttet de to museer separat.

I sentrum Tullinløkka (Forhistorien – etnografisk – klassisk – mynt)

Historisk Museum på Tullinløkka er i dag en blanding af alle tidsalderne samt etnografi, mønt og klassisk kultur. Udstillingerne er uddateret, traditionelle og uden sammenhæng med museets forskning. De er opdelt på fag og perioder og udtrykker igen tematisk eller tværfaglig tænkning. Der er ingen cafe eller legerum, hvor besøgende familjer og børn kan opholde sig. Udstillingspladsen er snæver og store dele af historisk bygning er optaget af kontorer og servicefunktioner. Fordelen ved lokaliteten på Tullinløkka er dens centrale placering og dens fysiske nærhed til universitet i centrum. Desuden udgør både Historisk Museum og Nationalgalleriet ikoniske byggerier, men dyb historisk ”aura”. Vi forestiller os, at

- Historisk Museum restaureres tilbage til sin storhed. Det indebærer at bygget tømmes for kontorer og omdannes til rent udstillingrum med cafe og legerum i anden etage. Forretningsdrift opretholdes i bygget.
- Historisk Museum benyttes til udstillinger hvor global kompleksitet og forskelighed fokuseres, med de etnografiske samlinger i sentrum. Udstillingerne vil pga. byggets karakter først og fremmest tage karakter af et kabinet med montreudstillinger. Den smukke foredragssal bruges til KHM's officielle arrangementer.
- Nationalgalleriet overtages af KHM. Bygningen restaureres og kommer til at huse Norges oldtid (fra stenalder til jernalder) samt antikken og mønt. Udstillingerne vil pga. byggets karakter først og fremmest tage karakter af et kabinet med montreudstillinger.

- Historisk Museum og Nationalgalleriet bliver arkitektoniske ikoner for museet, hvis nye store sammenhængende udstillingslokaler lægges under Tullinløkka mellem de to museer. Oven på Tullinløkka færdes studerende og andre Oslo beboere og parken bliver en levende opholdsplads for byens bogere.
- Under Tullinløkka bygges nye udstillingsrum, hvor store særudstillinger huses. Disse kan være lånt fra udlandet, men også være lavet af eget personale. Centrale for de sidstnævnte udstillinger er deres tværfaglige og tematiske karakter, eksempelvis associationsrækker på tværs af tid og rum over arktuelle temaer som krig, ofring, arv, etc., hvor genstande fra etnografi og arkæologi blandes med kunst og moderne interaktiv teknologi. Udstillingsrummene kan lukkes fuldstændig for naturligt lys, sådles at virtuelle verdener kan skabes via af digital teknologi. Sikkerheden i de nye lokaler vil være af en sådan kvalitet, at selv meget kostbare udenlandske udstillinger vil kunne udlånes til museet.
- Det underjordiske byg vil også huse et særudstillingslokale der huser de tilbagevændende studenterudstillinger, som udformes i samarbejde med museumologi, arkæologisk og antropologiske institutter.
- Museets bibliotek lægges i forlængelse af Juridisk bibliotek i nybyggeriet i Kr. Augustgate.
- Museets personale (som ikke befinner sig på Økeren eller på vikingemuseet) huses i den sorte hjørnebygning mellem Kr. August gt. og Frederiksgate.

Et koncept for Økern

Magasinerne på Økern og de dertil hørende kontorer, udstillingsforberedede og undervisningslokaler udgør museets "gramatik" i den forstand at det er her museets "kapital", samlingerne, huses, konserveres, dokumenteres og omsættes i forskning og udstillinger. Økern kommer til at udgøre museets kreative miljø, hvor ikke alene de tekniske funktioner samles, men også de eksterne financeret forskningsprojekter, samt undervisning i museumsudstillinger (museumologi) udleves. Sammenhængen mellem de tre F'er – forvaltning, forskning og formidling – udleves på Økeren. Vi forestiller os:

- Udbygningen af en international mastergard i museumologi i samarbejde med relevante fag fra UiO: museumologi, antropologi og arkæologi hvis praktiske undervisning i museumsudstillinger foregår på Økern.
- Konserveringsseksjonens store redningsprojekt, *Saving Oseberg* huses på Økern.
- SFF i vikingetid huses på Økeren indtil Museet på Bygdøy er udbygget.
- Dele af Forminneseksjonen – de store arkeologiske utgravningsprojekter – huses på Økern.
- Gæsteforskere, der har fokus på genstande huses på Økern.

9. Anbefaling

KHM anbefaler styret ved UiO å gå inn for KHM's forslag til museumsmodell, slik denne følger av KHM-styrets vedtak av 15. juni 2012, og slik denne er ytterligere spesifisert i foreliggende dokument.

Vedlegg: KS1-prosessen

KS1-prosessen

KS1-prosessen har resultert i følgende offisielle dokumenter:

- ✓ **KS 1 for Kulturhistorisk museum** Grunnlag for kvalitetssikring av konseptvalg, datert 08.05.09
[http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/UH/Rapporter_og_planer/Kunnskapsdepartementets%20KS%201%20RAPPORT%2008%2005%2009%20\(2\).pdf](http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/UH/Rapporter_og_planer/Kunnskapsdepartementets%20KS%201%20RAPPORT%2008%2005%2009%20(2).pdf)
- ✓ **Alternativanalyse for Kulturhistorisk museum** Grunnlag for kvalitetssikring av konseptvalg, datert 28.05.09 http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/rapporter_planer/rapporter/2009/ks1-rapport-om-fremtidig-lokalisering-av.html?id=582794
- ✓ **KS1-rapport om fremtidig lokalisering av Kulturhistorisk museum** datert 16.11.09,
http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/UH/Rapporter_og_planer/Kulturhistorisk_museum_KS1_161109.pdf

KS1-rapport fra ekstern kvalitetssikrer (EKS)

Følgende konsepter ble vurdert:

Alternativ	Beskrivelse
Bygdøy/Økern	Museum på Bygdøy og magasin på Økern
Bygdøy samlet	Alle museumsfunksjonene på Bygdøy
HM/Økern/Bygdøy	museumsfunksjonene fordelt på tre lokaliseringer: Sentrum, Økern og Bygdøy
Bjørvika	Alle museumsfunksjonene i Bjørvika
Alternativ 0+	innebærer i store trekk en videreføring av dagens museumskonsept

Ekstern kvalitetssikrer uttalte:

Kvalitetssikrers anbefaling er at man går videre med Bygdøy-alternativene gitt at man ønsker et oppgradert museumskonsept i tråd med samfunnsmål og effektmål, der Bygdøy/Økern og Bygdøy samlet er to varianter som blir bearbeidet i det videre beslutningsgrunnlaget.

Alternativet HM/Økern/Bygdøy

Alternativet HM/Økern/Bygdøy scorer likt med Bygdøy/Økern på de ikke-prissatte effektene, men mellom 300 og 500 mill kr. dårligere i netto nåverdi på de prissatte effektene sammenlignet med Bygdøy og Bjørvika. I likhet med Bygdøy scorer HM/Økern/Bygdøy bedre enn Bjørvika på antikvarisk verdi (bruk av eksisterende bygg samt kulturlag), og mulighet for synergier med andre museer. I tillegg unngår man den vesentlige usikkerheten knyttet til flytting av vikingskip og gjenstander.

Føringer for forprosjektfasen

Beslutningsstrategi

Som vi har påpekt tidligere, vil en lokalisering til Bygdøy kunne løses på ulike vis. Kvalitetssikrers egen analyse har tatt som utgangspunkt at museet på Bygdøy ikke betinger en sammenslåing med Norsk Folkemuseum. Synergieffekter ved samlokalisering og tettere samarbeid med andre institusjoner er ikke utredet i prosjektets forstudie. Vi mener at det kan ligge vesentlige gevinstar ved et samarbeide med både Folkemuseet og til de øvrige museene på Bygdøy med maritim tilknytning. Dette bør derfor utredes og bli en sentral del av den neste fasen av prosjektet.

Foreliggende analyse er ikke entydig på om man bør velge å videreføre eksternt magasin på Økern kontra å etablere en samlet løsning på Bygdøy. Dette bør derfor utredes og bli en sentral del av den neste fasen av prosjektet. Viktige utredninger blir en mulighetsstudie for Bygdøytomtene, mulige synergier med Folkemuseet vedrørende magasiner, detaljering av alternativene og en grundigere økonomisk alternativanalyse.

Før endelig beslutning om løsning fattes, bør det derfor foretas en uhildet gjennomgang av ulike varianter, med et sterkt fokus på de mulighetene som finnes ved en lokalisering på Bygdøy, for å sikre at den beste varianten velges. I en slik studie bør man også skissere ulike arkitektoniske løsninger som ivaretar et estetisk uttrykk som er tilpasset eksisterende bygningsmasse. En best mulig sekvensiering av delprosjekter i gjennomføringsfasen bør også være en del av denne variantanalysen.

Finansdepartementet og Kunnskapsdepartementet bør vurdere om denne variantutredningen skal gjøres til gjenstand for en egen ekstern kvalitetssikring. Tidsløpet fram mot en eventuell realisering, tilsier at man har den nødvendige tid til rådighet for å få etablert et slikt beslutningsgrunnlag.

Suksessfaktorer og fallgruver

En avgjørende suksessfaktor for den videre planleggingen er at man etablerer en utredningsledelse som er i stand til å identifisere gode og helhetlige løsninger for Bygdøy. I dette arbeidet vil kartlegging av synergier knyttet til samarbeid med andre museer, samt utredningen av ekstern kontra integrert magasin, utgjøre viktige deler.

Det bør etableres en spisskompetent faggruppe (teknisk/arkitektur-/museumsfaglig), som i samarbeid med Riksantikvaren, finner fram til gode løsninger for hvordan Vikingskipshuset med innhold skal kunne ivaretas og videreutvikles.

En bør søke etter et optimalisert omfang av Kulturhistorisk museum når det gjelder samlet areal, fordeling av funksjoner over/under bakken, sekvensiering av utbygging, samt mulighet for felles arealer med Folkemuseet. Sammen med hensynet til Vikingskipshuset med innhold, bør dette inngå som premisser for en framtidig arkitektkonkurranse. Dette vil også være forhold som påvirker kostnadene ved prosjektet. Premissene for arkitektkonkurransen bør også sikre en høy kostnadsfokus i utformingen av bygningsmassen.

En bør i det videre arbeidet med prosjektet gjennomføre inngående analyser av usikkerhet og risiko som underlag for styring av gjennomføringen. Selve driftskonseptet kan også gi rom for usikkerhet på kostnadssiden. Slike forhold bør berøres i analysen av mulige synergieffekter.

Kommentarer fra KHM

- Statsråden konkluderte med at KD går for "delt løsning". Definisjon av "delt løsning" fremgår dog ikke eksplisitt av KS1-rapportene.
- KD bør bekrefte at KS1-fasen er avsluttet under forutsetning av at
 - Delt løsning defineres (KHM's styre har ved vedtak 15.06.12 fremlagt forslag)
 - ekspertgruppens rapport legges til grunn for sikring av funnene og bygningsmessig løsning
 - man følger de anbefalinger som er fremgår av KS1-rapporten og "beste prosjektstyringspraksis"
 1. Utrede mulighetsstudie for Bygdøytomten og mulige synergier med Norsk Folkemuseum og andre museer
 2. Etablere en utredningsledelse og en spisskompetent faggruppe (teknisk/arkitektur-/museumsfaglig), som i samarbeid med Riksantikvaren, finner fram til gode løsninger.
 3. Fokusere på optimalisering av levetidskostnad.
 4. Utarbeide premisser for reguleringsplan for tomtten på Bygdøy
 5. Utarbeide premisser for arkitektkonkurranse

KHM styremøte 6/12
28.09.12
Sal S 20 /12 -2

Dette dokument oppdateres løpende - versjon 20.09.12

KHM Museumsmodell

Grunnlagsdokument for videre konseptutvikling

0. Dette dokumentet

Hovedhensikten med dette dokumentet er å tydeliggjøre Kulturhistorisk museums premisser for det løpende arbeid med utforming av fremtidig museumsmodell. En internasjonal ekspertkommisjon, nedsatt av Kunnskapsdepartementet (KD), avgjorde i mai 2012 sin uttalelse om Vikingskipfunnenes tilstand og flyttbarhet. På grunnlag av ekspertutvalget uttalelse har statsråden i KD fastlagt at vikingskipene med tilhørende gravfunn ikke kan flyttes og derfor blir på Bygdøy. Museet må derfor forholde seg til en delt løsning med Bygdøy som gitt lokaliseringsssted for de samlinger som allerede er der. Når det gjelder lokaliseringene av de øvrige samlinger og aktiviteter, har det gjennom ulike plan- og utredningsprosesser vært pekt på flere kombinasjoner av muligheter. Flere beslutninger og planforutsetninger i den seneste tid har i praksis begrenset antallet alternativer. Dokumentet oppsummerer beslutningsprosessen til d.d., og utdyper og drøfter de premisser og mål og som bør ligge til grunn for endelig valg av museumsmodell.

1. Bakgrunn

I dette kapitlet vil vi redegjøre for bakgrunn for valg av museumsmodell.

Behov for fornyelse av KHM

Behovet er vurdert i grunnlagsdokumentene for KS1-prosessen som er omtalt i vedlegg.

Utredning om konseptvalg for KHM

Utredning om konseptvalg for KHM har resultert i følgende offisielle dokumenter (se vedlegg):

- KS 1 for Kulturhistorisk museum Grunnlag for kvalitetssikring av konseptvalg, datert 08.05.09
- Alternativanalyse for Kulturhistorisk museum Grunnlag for kvalitetssikring av konseptvalg, datert 28.05.09
- KS1-rapport om framtidig lokalisering av Kulturhistorisk museum, datert 16.11.09

KD besluttet på dette grunnlaget å opprette et internasjonalt ekspertutvalg som skulle utrede risiko ved en eventuell flytting av vikingskipene.

KDs beslutning 03.05.2012

Sitat fra Pressemelding fra Kunnskapsdepartementet 03.05.2012:

Det internasjonale ekspertutvalget har utredet risiko ved en eventuell flytting av vikingskipene og har konkludert med at det er for stor risiko å flytte skipene og de konserverte gjenstandene til Bjørvika. Deres tilrådning er å utvikle vikingsamlingen på Bygdøy.

– Hovedkonklusjonene i rapporten er en tydelig anbefaling om å la alle gjenstandene forbli på Bygdøy og et klart signal om at den langsiktige risikoen ved en flytting til Bjørvika er stor. Som

kunnskapsminister og ansvarlig for vikingskipene kan jeg derfor ikke anbefale å flytte disse. Diskusjonen om en flytting av vikingskipene vil jeg med dette anse som skrinlagt. Vi må nå se på andre måter for å sikre vikingskipene og de sårbare og ikoniske gjenstandene og gi disse en trygg framtid, sier Halvorsen

Utvalget har påpekt det store behovet for dokumentasjon og sikring av spesielt sledene og vognene fra Osebergfunnet. – Kunnskapsdepartementet har stor forståelse for Universitetet i Oslo(UiO) sine utfordringer knyttet til sikringen av nasjonalskattene. Vi vil derfor komme tilbake til hvordan dette kan håndteres i samarbeide med universitetet. UiO har ansvaret for vikingskipene, men vi ser at en sikring og utvikling av vikingisksamlingen også er et nasjonalt ansvar og vi er i en god dialog med UiO for å planlegge løpet videre. Dette betyr også at vi vil bidra til finansiering av nødvendige tiltak, sier kunnskapsministeren.

KHM merker seg spesielt siste del av meldingen hvor kunnskapsministeren uttaler at det er et nasjonalt ansvar å sikre og utvikle vikingskipssamlingen og at KD vil bidra til finansiering av nødvendige tiltak. Dette kan åpne for rask planlegging og realisering av nødvendig oppgradering og nybygg for museumsaktivitetene på Bygdøy. Omfanget av og rammene for en slik utbygging er et av hovedpunktene i dette dokument.

Det er for øvrig allerede iverksatt et prosjekt for dokumentasjon (scanning og 1:1-kopiering) av de viktigste gjenstandene. UiO har gitt en bevilgning på 2,7 mill. kr. til dette tiltaket i 2012. I tillegg har KD i 2012 bevilget 2,0 mill. kr. til oppstart av et dokumentasjons- og redningsprosjekt for Osebergsamlingen ("Saving Oseberg"); UiO har i budsjettet for 2013 avsatt 4 mill. kr. til det samme prosjektet. KHM har også oversendt en større søknad til KD (budsjett ca. 40 mill. kr.) for videreføring av prosjektet som et flerårig forsknings-, rednings- og konserveringsprosjekt. Beslutning om tildeling av disse midlene vil være en del av Statsbudsjettet for 2013.

Rapporten fra ekspertutvalget inneholder en rekke anbefalinger som forutsettes å bli fulgt opp gjennom en løsning på Bygdøy.

2. Styringsdokumenter og føringer for valg av museumsmodell

KHM og UiO – tidligere beslutninger

Med grunnlag i styrevedtak i 2001 har KHMs målsetning frem til nå vært et nytt samlokalisert museum i Bjørvika. Det har vært en forutsetning at en slik løsning skulle innbefatte flytting av vikingskipene og vikingskipfunnene dersom risikoen ved flytting var innenfor det akseptable. Dette har også vært den offisielle politikk fra Universitetet i Oslos side.

Ved UiO-styrets vedtak av 6. desember 2011 ble denne tidligere forutsetningen fra UiOs side modifisert. UiO-styret fattet følgende vedtak:

"Universitetsstyret gir universitetsdirektøren anledning til å diskutere alternative utbyggingskonsept for Kulturhistorisk museum uavhengig av styrets tidligere vedtak om flytting av vikingskipene."

I tråd med denne beslutning, og i påvente av konklusjonene fra det internasjonale ekspertutvalget, har UiO våren 2012 startet opp et grunnlagsarbeid for utredning av alternative lokaliseringskonsepter.

KDs beslutning - føringer for UiO og KHM

KDs beslutning mai 2012 om at vikingskipene og deler av Osebergfunnet skal forbli på Bygdøy og at KHM's museumsmodell må bli en "delt løsning", ga nye føringer for sakens behandling internt ved både UiO og KHM.

Ny beslutning KHM

Under sakens behandling i KHM's styre 15. juni 2012 ble følgende vedtak fattet:

"Styret ved KHM anbefaler styret ved UiO å:

- *Gå inn for utbygging av et vikingtidsmuseum på Bygdøy.*
- *Vurdere en museumsmodell hvor:*
 - a) *Hoveddelen av øvrige utstillinger forblir på Tullinløkka.*
 - b) *Det etableres en utstillings- og formidlingsmessig bro mellom et vikingtidsmuseum og Norsk Folkemuseum med sin stavkirke- og middelaldersamling, samt at det utredes felles publikumsservice.*
- *Vektlegge:*
 - a) *Nødvendige bevilgninger til en museumsfaglig forsvarlig bevaring av vikingtidsfunnene.*
 - b) *Tidseffektiv utvidelse av vikingskipshuset til et vikingtidsmuseum.*
- *Forutsette at:*
 - a) *KHM er ansvarlig for den videre utredningen av museumsmodellen.*
 - b) *Prosjektet ledes av styringsgruppen.*
 - c) *KHM etablerer en brukergruppe som inngår i prosjektorganisasjonen."*

Vedtaket innebærer at KHM har forlatt sitt tidligere mål om samlokalisering av hele museet i et nybygg i Bjørvika, og at ønsket museumsmodell nå er en delt løsning med utbygging og modernisering av de tre lokalisasjonene Bygdøy, Tullinløkka og Økern.

Ny beslutning UiO

Styret ved Universitetet i Oslo behandlet saken på nytt i sitt møte 19. juni 2012. Følgende vedtak ble fattet:

"Basert på KDs anbefaling om at vikingskipssamlingen må bli på Bygdøy vil universitetsstyret gå inn for utbygging av et vikingtidsmuseum på Bygdøy. Universitetsdirektøren bes om snarest mulig å utarbeide konkrete utbyggingsplaner som presenteres for universitetsstyret.

Universitetsstyret vil avvente å gi Kunnskapsdepartementet anbefaling om lokalisering av det øvrige museet inntil mulighetene for en utbygging under Tullinløkka og mulighetene for å oppnå egnet tomt i Bjørvika er nærmere avklart. Universitetsdirektøren bes om å arbeide for å få avklart tomtens utbyggingsmuligheter og komme tilbake til styret med anbefaling om tomtevalg."

Statsbudsjettet for 2013 vil bli fremlagt 8. oktober 2013. Det er ventet at Kunnskapsdepartementet her vil tydeliggjøre sine vurderinger og premisser når det gjelder innholdet i den "delte løsningen" samt gi signaler om den videre tidsplan for prosjektet."

Det har i høst også vært avklaringsmøter mellom UiO og byrådet i Oslo om kommunens synspunkter på lokaliseringen av KHM. Ledelsen i Oslo kommune har tidligere hatt som offisiell politikk at hele

eller deler av det nye KHM bør lokaliseres i Bjørvika. Det er nå på det rene at Oslo kommune er beredt til å gå bort fra denne politiske føringen.

Ny behandling i UiO-styret

Universitetsstyret har varslet at saken vil bli behandlet på nytt i sitt møte 23. oktober 2012. Signaler gitt i statsbudsjettet for 2013 samt Oslo kommunes nye signaler vil være en viktig del av grunnlaget for behandlingen i dette styremøtet.

Det er ventet at KD i statsbudsjettet for 2013 vil gi noen ytterligere signaler om hva som legges i begrepet "delt løsning". En av hensiktene med dette dokumentet er å bidra til å:

- gi ytterligere føringer om innholdet i museumsmodellen i samsvar med KDs beslutning om delt løsning samt vedtakene i KHM og UiOs styrer
- avslutte KS1-prosessen og gi føringer for det videre arbeidet.

Viktige grunnlagsdokumenter for valg av museumsmodell vil også ligge i KHM's ulike faglig-strategiske dokumenter, herunder "Faglige prioriteringer", "Strategi 2020", innstillingen fra KHM "Tenketank" og "SFF-søknaden om vikingtid".

KHM's Faglige prioriteringer

KHM's "Faglige prioriteringer" ble vedtatt av KHM's styre høsten 2008. Disse angir tre faglige satsingsområder:

1. Vikingtid - identitet og samfunn
2. Steinalder - historiske prosesser i historieløse samfunn
3. Kulturvariasjon - materialitet, representasjon og samfunn

De tre satsingsområdene er retningsgivende for KHM's faglige og forskningsmessige utvikling.

KHM's Strategi 2020

De tre satsingsområdene er en integrert del av KHM Strategi 2020, vedtatt av KHM's styre høsten 2010. Det er i tidligere plandokumenter for KHM's arbeid med nye museumslokaler utledet følgende visjon og mål av KHM's strategi 2020:

KHM's visjon: Norges fremste arena for forskning og formidling av kulturforståelse og kulturvariasjon i tid og rom

KHM's effektmål: Ha en sammenhengende forsknings-, forvaltnings- og formidlingsstrategi
Sikre at det er samsvar mellom museets oppgaver, ressurser og ambisjoner
Styrke samarbeidet med andre fagmiljøer fra UiO samt kunstneriske og teknologiske fagmiljøer
Museumsfaglig forsvarlig ivaretakelse av kulturarven
Verdens ledende vikingtidsmuseum

Suksesskriterier¹ for et fornyet KHM

- ✓ Økt allmennkunnskap om kulturarv og kulturforståelse

¹ Suksesskriterium er et kriterium som må oppfylles for at et prosjekt vil bli opplevet som suksessfullt. Identifikasjon av suksesskriterier er meget nyttig for å kunne sikre en effektiv prioritering av ressursinnsatsen. Må ikke forveksles med kritiske suksessfaktorer som er forhold som har avgjørende betydning for å at et prosjekt skal bli suksessfullt .

- ✓ Trygg bevaring av vikingskipene og begeistring for formidling av vikingeskulturen
- ✓ En forsknings- og formidlingsarena som er konkurransedyktig i sponsor- og stillingsmarkedet.

Både visjon, effektmål og suksesskriterier kan suppleres med de nye visjonene og scenariene for formidling og museumsutvikling som er formulert i og gjennom de prosesser KHM's nye direktør har igangsatt, jfr. kap 3 og kap. 8 i dette dokument samt utredning fra KHM's "Tenketank".

Museets kunnskapsmodell – Tenketanken

KHM's nye museumsdirektør har etter sin tiltredelse bidratt til supplering og fornyelse av både KHM's strategi og forskningsprofil. Hovedpunktene i denne er oppsummert i rapporten fra KHM's "Tenketank", som ble avgitt vinteren 2012. Viktige elementer i den nye strategien er tverrfaglighet, prosjektkultur og enheten mellom forskning, formidling og forvaltning.

Senter for fremragende forskning (SFF)

KHM har sendt inn en søknad til Norges Forskningsråd om et Senter for fremragende forskning (SFF) i vikingtid og er kommet til finalen. Lykkes en med å bli tildelt et slikt senter vil KHM ha finansiering for en stor og omfattende forskningssatsing på vikingtid over en periode på 10 år.

KHM's faglige prioriteringer og søknaden om et Senter for fremragende forskning (SFF) i vikingtid vil ha stor betydning, spesielt for utviklingen av et nytt vikingmuseum på Bygdøy.

Funksjonsanalyse

De mange og store endringene i rammebetingelsene for KHM's virksomhet - herunder ny museumsmodell, ny kunnskapsstrategi, utredning av nye basisutstillinger, mulig nytt SFF m.v. - har gjort det nødvendig å starte opp en gjennomgang av kompetansebehov, organisering og arbeidsdeling ved KHM. Denne prosess gjennomføres som en "Funksjonsanalyse" for KHM, og har oppstart september 2012 og avslutning vår 2013.

3. KHM's utstillingsvisjon

Dagens museumsmodell

Følgende formidling av samlinger befinner seg i Historisk Museum på Tullinlokka: Antikken, Steinalder, Bronsealder, Jernalder, Vikingtid, Middelalder, Mynter og Etnografisk. I Vikingskipshuset befinner Vikingskipene og deler av skipsgravene fra Oseberg, Tune, Gokstad og Borre seg.

For optimalisering av KHM's museumsmodell er følgende alternativer vurdert:

Modell 0, (dagens)	Modell 1	Modell 2
<ul style="list-style-type: none"> • Antikken • Steinalder • Bronsealder • Jernalder • Vikingtid • Middelalder • Mynter • Etnografisk • Vikingskip 	<ul style="list-style-type: none"> • Antikken • Steinalder • Bronsealder • Jernalder • Etnografisk • Mynter • Middelalder • Vikingtid 	<ul style="list-style-type: none"> • Antikken • Steinalder • Bronsealder • Jernalder • Etnografisk • Mynter • Vikingtid • Middelalder

Modellen viser, at vi kan flytte formidlingen af Middelalder til Bygdøy eller lade den blive i et af centrumsalternativerne.

Fremover skal utstillingene på KHM være direkte forankret i den levende forskning. Det innebærer:

- at KHM vil danne strategiske partnerskaber med teknologisk og formidlingmæssig kompetente miljøer både innenfor og utenfor UiO, som eksempelvis kreative og kunstneriske skoler.
- at udstillingsrummet i øget grad tænkes tværfagligt, således at KHM's forskellige fagligheder arbejder sammen om konkrete udstillinger og at UiOs andre forskningsmiljøer i højere grad inddrages som samarbejdspartnere. Udstillingerne skal være en platform for hele UiOs humanistiske og samfundsfaglige forskningsformidling.
- at den mest relevante, innovative og banebrytende forskning på museet og universitet vil blive omsatt til utstillinger.
- at utstillingene dels fungerer som museets og UiOs vindu til offentligheden, dels fungerer som et videskabs og uddannelsesværksted for udviklingen af tværfaglighed og af nye forskningsideer, partnerskaber og uddannelsestiltag.
- at videreutvikle utstillingen av eksisterende "ikoner", og ikke mindst skape nye "ikoner".

4. Revidert museumsmodell - Muligheter/utfordringer

Dette kapitlet vil omhandle en del forhold som kan ha betydning for den videre spesifisering av museumsmodellen.

4.1. Delt løsning

Etter KDs vedtak om Bygdøy som varig lokalitet for vikingtidsamlingene vil en eller annen variant av en delt løsning være premiss i arbeidet med utforming av museumsmodellen.

4.2. Trinnvis utbygging

Et fullstendig fornyet/nybygget KHM innebærer et beregnet brutto gulvareal på ca 42 000 m² med en kostnad i størrelsesorden MNOK 2 500. Dette representerer et betydelig finansielt løft, og det antas å være enklere å komme raskt i gang med prioriterte tiltak hvis man nyanserer behovet for tiltak i et tidsperspektiv slik at man kan utjevne investeringsbehovet over en lengre periode. Videre

kan det ligge betydelige gevinstar i å søke løsninger hvor påtrengende tiltak på kort sikt kan skje i samsvar med en masterplan som muliggjør å utnytte slike tiltak også i et langt tidsperspektiv. Viktige momenter er:

- Magasinene på Økern ivaretar lagringsbehovet for KHM:s samlinger på en god måte. Skal samtlige samlinger (inkl. de som i dag er lagret i kjelleren i Historisk museum) kunne lokaliseres på Økern, og skal andre faglige og tekniske tilleggsfunksjoner kunne etableres der (jf. kap. 4.3.1), kreves det en utvidelse av leiearealet og påbygg/ombygging. Dette har en viss økonomisk konsekvens. Leiekontrakten utløper i år 2025, men videreføring av kontrakten er en realistisk løsning. Store investeringer i nye magasinlokaler (i størrelsesorden MNOK 500) kan dermed unngås.
- Lokalene for administrasjon og forskning er ikke spesielt gode, og kan med fordel erstattes av lokaler som gir bedre samhandling mellom avdelinger og personer. Overtagelse av Entras bygg (hjørnet Kr. Augustsgate/Fredriksgate) som i dag disponeres av Nasjonalmuseet, kan være en løsning på 6-8 års sikt.
- Utstillingslokalene i Fredriksgate for de ulike samlinger er til dels for trange og teknisk uhensiktmessige. En bygningsmessig totalrenovering vil på sikt være helt nødvendig; det er ønskelig at en slik renovering samtidig innebærer en antikvarisk rekonstruksjon, slik at byggets opprinnelige jugendstilarkitektur kan komme sterkere til syne. Det bør utredes i hvilken grad disse utbedringene kan skje trinnvis.
- De bygningsmessige forholdene rundt vikingskipfunnene er ikke akseptable. Straks tiltak er påkrevd. Dette tilsier at lokalene for et vikingtidsmuseum må ha høyeste prioritet. Tidsperspektiv 0-5år.

Konklusjon: En ny museumsmodell må kunne realiseres trinnvis.

4.3. De ulike lokaliseringsalternativene – muligheter og utfordringer

I dette avsnitt vil det bli foretatt en kort drøftelse av de fire tomteområdene Økern, Bygdøy, Tullinløkka og Bjørvika. Sistnevnte tas med fordi endelige vedtak om å oppgi dette alternativet (innefor en delt løsning) pr. dato ikke foreligger fra UiOs og KDs side.

4.3.1 Økern

En stor del av KHM:s samlinger har de siste årene blitt flyttet til det nye magasinbygget på Økern. I tillegg foregår alt revisjonsarbeid i KHM:s REVITA-prosjekt der. Gjennom utvidelse av leiearealet og evt. påbygg av ekstraetasjer er det mulighet for lokalisering av ytterligere samlinger og museumsfunksjoner i bygget. En intern arbeidsgruppe ved KHM utreder for tiden ulike alternativer for lokalisering av oppgaver, grupper og funksjoner i Økernbygget. Arbeidet skjer i nært samspill medUiO/Teknisk avd. og eksternt engasjerte arkitekter. I gruppens mandat er det formulert følgende mål for utvidet bruk av lokalene:

- ✓ Samling av alle magasiner på Økern
- ✓ Etablering av gjenstandsmottak for arkeologisk materiale
- ✓ Samling av hele Konserveringsseksjonen i bygget.
- ✓ Lokalisering av deler av Dokumentasjonsseksjonen i bygget.
- ✓ Lokalisering av alle REVITA-revisjonslinjer
- ✓ Permanent flytting av samlingsseksjonenes magasinpersonele til bygget.
- ✓ Arbeidsplasser for forskere som arbeider med gjenstandsstudier.

I tillegg beskrives vurdere mulighetene for lokalisering av nevnte SFF i vikingtid (inntil nye ombygde fasiliteter på Bygdøy er på plass), større eksternt finansierte utgravningsprosjekter og prosjektarbeid knyttet til utstillingsproduksjon. Gruppen skal avgjøre sin innstilling innen 1. november 2012.

Et nytt viktig moment fra september 2012 er UiOs/Teknisk avdelings klare intensjon om å inngå leieavtale for en ekstra etasje i Økernbygget, når nåværende leietakere flytter ut i løpet av 2013. Med dette som utgangspunkt synes det klart at lokalene vil kunne romme både SFF-vikingtid og de store eksternt finansierte utgravningsprosjektene. Et annet viktig moment er UiOs/TAs klare premiss om at nåværende konserveringsbrakke i Frederiksgt. 3 snarlig skal rives samt at det tidligere alternativet for lokalisering av brakkens aktiviteter (arkeologisk konservering), Gydasvei/Majorstua, ikke lenger utgjør en aktuell løsning. Slik saken ser ut pr. medio september 2012, synes det klart at lokalisering av samtlige samlinger i Økernbygget ikke er realistisk. Det synes også på det rene at kun det arkeologiske konserveringslaboratoriet, og ikke hele konserveringsseksjonen, vil kunne gis en fornuftig funksjonell innpllassering i bygget. Endelige svar på disse spørsmål forventes å bli presentert når utredningsgruppens rapport fremlegges i november 2012.

4.3.2 Bygdøy

Tomten på Bygdøy

Tomten er på ca 30 mål og har et stort utviklingspotensial. Med KHM-styrets beslutning om 3-delt lokaliseringsløsning (Bygdøy, Tullinløkka, Økern) anses videre fokus på lokalisering av hele KHM på Bygdøy som en uaktuell problemstilling. Riksantikvaren har tidligere varslet fredning av Vikingskipet med innhold. Med beslutningen om videre lokalisering på Bygdøy vil Riksantikvaren ventelig være samarbeidsvillig når det gjelder videre utbygging og utnyttelse av tomten, herunder løsninger for nybygg. Det må forventes kommunale pålegg om reguleringsplan for området, og da vil utnyttelsesgraden av tomten være et politisk tema. Et samarbeid med Norsk Folkemuseum kan gi synergier også når det gjelder tomteutnyttelse.

Mulig samarbeid med Norsk Folkemuseum

Framtidens Vikingmuseum kan binde bro til Norsk Folkemuseum gjennom en utvidelse av museumskonseptet på Bygdøy til å omfatte middelalder, eller deler av denne. Det vil gi den besökende mulighet for en samlet opplevelse av Norges historie fra vikingetid til historisk tid. Dette aktualiserer samarbeid mellom de to museene om nye løsninger for adkomst, inngangspartier og parkering. De foreløpige rammene for et slikt samarbeid følger av KHM-styrets vedtak av 15. juni 2012.

Det er en klar forutsetning fra KHM/UfO at samarbeidet og samordningen mellom de to museer ikke medfører en organisatorisk sammenkobling, slik alternativanalysen fra KD bygger på.

Mulig samarbeid om en Maritim Museumsspark

Vikingeskibshuset udmærker sig ved at ligge tæt på tre andre museer med et specifikt maritimt fagligt focus: Kon-Tiki Museet, Frammuseet og Norsk Maritimt Museum. Samarbejdet mellem KHM og disse museer har praktisk talt været ikke eksisterende. Vi forestiller os at opbygge et sådan samarebjde med henblik på at udvikle en maritim museumspark. Det indebære, at Vi samarbejder om rekonstruktionsprojekter og prøvesejlaser, herunder fælles sponsersatsninger i den sammenhæng.

Fælles udstillingstemaer, eksempelvis forskellige bådebyg- og navigationsteknikker: Var der fællestræk mellem vikingernes måder og senere norske bådebyggetraditioner? Og hvordan navigerede vikingerne samligget med folkene i Polynesien, som også er kendt for deres lange rejser til havs. Et anden fælles satsning kunne være at lave en fælles museums rejse a la Odyseen, hvor publikum må bevæge sig igennem alle fire museer på en mytisk rejse ind og ud af verdner.

Vikingskipfunnene – sikring og bevaring

Som tidligere omtalt (kap. 1) er det gode utsikter til finansiering av et stort prosjekt for dokumentasjon, forskning og rekonserving av gjenstandene i Osebergfunnet (jfr. prosjektet "Saving Oseberg"). Prosjektet har foreløpig sikret finansiering for dokumentasjonsdelen, men en søknad om finansiering av prosjektets hoveddel (foreløpig anslag: 40 mill. kr.) er for tiden til behandling i Kunnskapsdepartementet. Arbeidet med renovering og nybygg på Bygdøy vil måtte løse utfordringen med at det parallelt vil pågå arbeid med redning og rekonserving av mye av gjenstandsmaterialet.

Funnmaterialets beskaffenhet legger klare føringer for byggeaktiviteten på Bygdøy. Utbyggingen må foregå på en slik måte at vikingskip og øvrige funn sikres på museumsfaglig forsvarlig måte i prosessen.

Konklusjon

Føringene om delt løsning og moderat utbygging innebærer at det teoretiske potensialet for utnyttelse av tomten ikke lenger er en aktuell problemstilling. Rammene for videre utnyttelse av Bygdøyarealet følger av KHM-styrets vedtak av 15. juni 2012 samt kommende beslutninger fra UiO og KDs side.

4.3.3 Tullinløkka

Bygningsmassen omkring Tullinløkka

Eksisterende anlegg har et potensial for utvikling ved at:

- En rekke funksjoner, både støttefunksjoner og forskningsaktiviteter, flyttes til Økern
- Deler av middelalderutstillingen flyttes til Bygdøy
- Det foretas nybygging av nytt moderne utstillingsrom under Tullinløkka
- KHM sier seg beredt til å overta Nasjonalgalleribygningen og til å inkorporere denne i en samlet museumsløsning for Tullinløkka, dersom øvrige parter og interesseranter anser dette som ønskelig.
- Administrative funksjoner og kontorarbeidsplasser flyttes til Nasjonalmuseets nåværende kontorlokaler i Kr. Augustgt. 19.

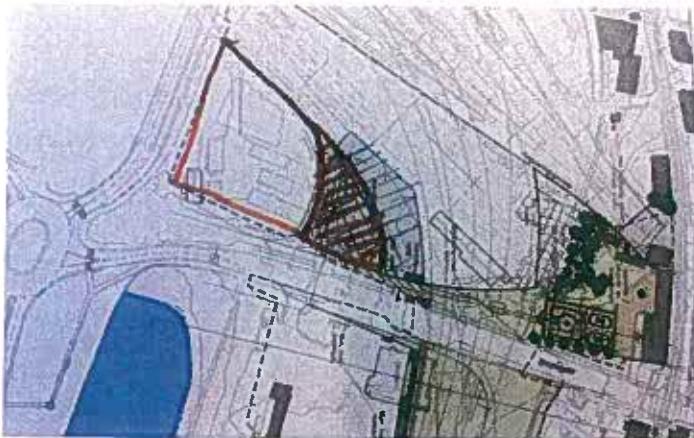
Konklusjon

Arealet omkring Tullinløkka omfatter flere ulike alternativer for utviklingen av museet. Disse er ikke avhengige av hverandre og kan realiseres trinnvis. En satsning på Tullinløkka vil også sikre fortsatt museumsdrift i en unik bygningsmasse skapt for formålet. Det vil i større grad enn andre alternativer bygge på gjenbruk og renovering av eksisterende bygningsmasse og derved kombinere historiske spor og gammel estetikk med ny funksjonalitet.

4.3.4 Bjørvika

Tomtens beskaffenhet

Tomten er blitt vesentlig forringet gjennom restriksjoner på bruken av middelalderparken, noe som har ført til at museumsbygget må begrenses til tomten under og nord for Bispegata Jernbaneverkets planer som innebærer store inngrep i disponibelt areal nord for Bispegata slik nedenstående kartutsnitt viser.

Mens tomten opprinnelig lå på på begge sider og under Bispegaten, er tomten nå begrenset til nordsiden av Bispegaten hvor Jernbaneverkets planer beslaglegger området med rød skravering i det som tidligere var tiltenkt KHM.

Utdrag fra Jernbaneverkets planbeskrivelse vedr. Kulturhistorisk museums påtenkte tomt:

Samtlige planalternativer for Kulturhistorisk museum vil bli berørt av tiltaket. Jernbaneverket har fremmet innsigelse til planen. Tiltakets konsekvenser for en eventuell utbygging av Kulturhistorisk museum i området Haven og Middelalderparken er hovedsakelig begrenset til to forhold:

1. *Jernbanens behov for arealer til sporområder med nødvendige sikkerhetssoner omkring konstruksjonene.*
2. *Krav til arealer for sikkerhet og beredskap som gir tilgang til sporområdene fra offentlig veg ved ulykker og andre uønskede hendelser. Siden planene for Kulturhistorisk museum fremdeles er uavklarte, er det ikke mulig å koordinere en utbygging av jernbaneanlegget med et fremtidig Kulturhistorisk museum. I plansammenheng er det ikke tilrådelig å legge begrensninger og forbehold inn i bestemmelsene som vil kunne hindre eller begrense mulighetene for å gjennomføre Stortingets vedtak om å bygge Follobanen. Bygging av et eventuelt fremtidig museumsanlegg vil derfor matte tilpasses jernbaneanlegget. Dette betyr ikke at det er umulig å bygge over kulvertkonstruksjonene og sporområdene, men jernbaneanlegget vil ikke bli bygget med konstruksjoner tilpasset et museumsanlegg som ikke er kjent på nåværende tidspunkt. Dersom dette skal muliggjøres må det legges fram dokumentasjon av hvilke konstruksjoner som er nødvendige, at disse er tilpasset geometrien for jernbanen og at finansiering er sikret. Denne dokumentasjonen må foreligge i tide og være godkjent av Jernbaneverket, før en eventuell innarbeidelse i kontraktsdokumentene for jernbaneanlegget. En eventuell overbygging av jernbane- områdene etter at Follobanen er fullført, er ikke forenlig med tiltakshavers interesser. Dette inkluderer også planlagt beredskapsplass i Haven.*

Vikingskipene som en publikumsattraksjon

En hovedbegrunnelse for lokalisering i Bjørvika var plasseringen av vikingskipene som en publikumsattraksjon. Når denne attraksjonen bortfaller for Bjørvikakonseptet, grunnet KDs beslutning om at skipene skal forbli på Bygdøy, blir begrunnelsen for lokalisering i Bjørvika vesentlig svekket.

Oslo kommune

Byrådet i Oslo har hatt målsetningen om nytt samlokalisert KHM-bygg i Bjørvika som offisiell politikk. Etter KDs beslutning om videre lokalisering av vikingskipfunnene på Bygdøy har kommunen fastholdt Bjørvikatomten som lokaliseringsalternativ innen rammen av en delt løsning. Byrådet har i nylige møter med UiO uttrykt åpenhet i forhold den nye 3-delte løsning, og sagt seg beredt til å revurdere forutsetningen om utbygging i Bjørvika.

Konklusjon

- Disponibel tomt i Bjørvika er for trang til det påtenkte formålet.
- Tomten har mistet en vesentlig attraktivitet ved at vikingskipene som er KHM's hovedattraksjon, skal forbli på Bygdøy.
- Oslo kommune har forlatt tidligere klar forutsetning om utbygging i Bjørvika.

4.3.5 Økonomisk risiko ved delt løsning

"Delt løsning" gir risiko for høyere kostnader enn en samlet løsning, kfr. KS1-rapporten. I føringer for videre arbeid bør man ha særskilt fokus på tiltak som kan minimalisere denne risikoen i et livsløpsperspektiv. En museumsmodell basert på en trinnvis realisering bør prioriteres.

4.3.6 Konklusjoner

- Tomten i Bjørvika er ikke hensiktsmessig for et samlet KHM.
- Tomten på Bygdøy beholdes som lokaliséringssted for vikingskipspunnene, og som areal for eksponering av deler av middelaldersamlingen i samarbeid med Norsk Folkemuseum.
- Tomten på Bygdøy er ikke lenger aktuell som lokaliséringssted for et samlet KHM.
- Tomten på Tullinløkka har et hensiktsmessig potensial for KHM.
- Økernbygget utvides og etableres som lokaliséringssted for magasiner, støttefunksjoner og forskningsaktiviteter m.m.
- En 3-delt løsning med Bygdøy, Tullinløkka og Økern som hovedlokaliseringer vil utgjøre grunnlaget for den videre utvikling av KHM's museumsmodell.

5. Interessenter

Fastleggelse av en museumsmodell for KHM vil påkalle interesse fra en rekke instanser. Nedenfor er de identifiserte interessentene listet opp.

Interessent	Rolle
UiO v/ Rektor	Prosjekteierrollen
KHM's ansatte	Brukerrollen
Riksantikvaren	Riksantikvaren har ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført og har varslet fredningssak for vikingskipshuset. Etter beslutningen om delt løsning har Riksantikvaren gitt uttrykk for at den sentrale problematikken omhandler gjenstandenes bevaring og at disse derfor har høyere prioritet enn bevaringen av Arnebergs bygning. Han har også uttrykt et ønske om at formidlingen av middelaldermaterialet også legges til Bygdøy, for å skape en sammenheng med Norsk Folkemuseum.
Kunnskapsdepartementet	Ansvarlig for KS1-prosessen (sammen med FIN) og innstillende myndighet vedr. statlige bevilgninger til UiO.
Oslo kommune, Bystyret	Planmyndighet og ansvarlig for kollektivtransportløsninger.
Bydelsutvalget	Lokal høringsinstans
Norsk Folkemuseum	Nabo og museumsvirksomhet med samlinger med grensesnitt spesielt mot KHM's middelaldersamling. NF er interessert i et samarbeid. Dette bør inngå som tema i mulighetsstudier.
Kulturdepartementet	Innstillende myndighet vedr. statlige bevilgninger til Norsk Folkemuseum.
Frammuseet	Tilhører gruppen av maritime muséer på Bygdøy. Muligheter for samarbeid bør analyseres.
Kon-Tiki museet	

Norsk Maritimt museum	
Naboer	Kan markere synspunkter på bla. trafikale løsninger i nærområdet
Media/Allmennheten	Uspesifisert rolle

6. Kriterier for valg av løsning

Ved formulering av kriterier for valg av løsning begrenser vi oss til kriterier som understøtter konklusjonene i kapitel 4.

- **Krav fra bevilgende myndigheter (signaler fra KD forventes i St.prp. nr 1 for 2013)**
 - Løsningene kan utvikles trinnvis.
 - Oppstart av utbygging på Bygdøy med sikte på museumsfaglig forsvarlig ivaretakelse av vikingskipfunnene har høyest prioritert.
- **Krav fra prosjekteier (antagelse som må avklares med UiO)**
 - Tomtepotalet må kunne dekke behovet for KHM i et 100-åsperspektiv.
 - Ingen organisatorisk sammenkobling av KHM og NF fordi KHM er en integrert del av UiOs forskings- og formidlingsmiljø.
- **Krav fra bruker (KHM)**
 - Den samlede bygningsmasse må gi muligheter for å styrke enheten *forskning, forvaltning og formidling*.
 - Arenaer for løpende kontakt på tvers av faggrupper og fagområder, herunder administrativt og vitenskapelig personale.
 - Utstillingslokaler som svarer til kvalitetskravene til moderne museer, herunder muligheter for visning av store internasjonale utstillinger og til å skape digitale og interaktive museumsopplevelser.
 - Museumslokaler med moderne publikumsfasiliteter (kafeer, butikker) og kapasitet til betjening av et årlig besøkstall på minimum 500.000.

Forutsetninger for gjennomføring

Fra KD i samsvar med KS1-anbefaling (antagelse som må avklares med KD)

- Føringer, som fastlagt av KD, for videre arbeid følges. (Se vedlegg)
- Premisser fra ekspertutvalgets rapport.

Fra UiO (antagelse som må avklares med UiO)

- UiOs styringsgruppe fastlegger premisser for løsning innen rammen av det KD og UIOs styre setter av rammevilkår.

Fra KHM

- Rask utbygging av museumslokalene på Bygdøy.
- Planarbeidet for bygningene på Tullinløkka gjennomføres parallelt med utbyggingen på Bygdøy.
- KHM deltar i UiOs styringsgruppe for prosjektet og oppnevner en egen intern brukergruppe for dette (ref. mandat for styringsgruppen).

Krav fra Riksantikvaren

Riksantikvaren har ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført og har varslet fredningssak for Vikingskipshuset. Riksantikvaren forutsetter at vikingskipene forblir på Bygdøy, men stiller seg meget åpent for å vurdere ulike alternative løsninger. Det er viktig med et nært samarbeid med RA, bla. om premisser for videre utvikling av museumsbygningen(e) og utstillingene på Bygdøy.

Krav fra planmyndigheter (PBE)

Det må påregnes krav om reguleringsplan for eiendommen på Bygdøy. Planarbeidet bør starte umiddelbart, men ikke slutføres før resultatet av arkitektkonkurranse foreligger. Det er utført en egen trafikkanalyse med KD som oppdragsgiver og som bekrefter at en museumsutvidelse på Bygdøy ikke vil by på spesielle trafikale problemer. Det foreligger pt. ingen krav fra Oslo kommune, Plan- og bygningsetaten.

7. Løsningsalternativer

KD/Regjeringen har pt. kun fastlagt plasseringene av skipene på Bygdøy. Det er ventet at tydeligere signaler om lokaliseringsløsning og museumsmodell vil komme i statsbudsjettforslaget (St.prp. nr. 1) for 2013. UiOs styre vil ta stilling til endelig musuemsmodell for KHM på sitt styremøte 23. oktober 2012. For KHM gjelder det løsningsalternativ som ble vedtatt på styremøtet 15. juni 2012 (se foran), og som er KHM's anbefaling overfor UiOs styre. Selv om alternativene Bjørvika og samlet lokalisering på Bygdøy pr. dato er svært lite sannsynlige, hører de med i oppstillingen av alternativer inntil KDs og UiOs endelige beslutninger er foretatt. Dette kan i tabells form oppsummeres slik:

	KHMs anbefaling	KD og UiO: fortsatt åpent for alternative valg
Vikingskip	Forblir på Bygdøy	Forblir på Bygdøy
Vikingtidssamling	Flytter til Bygdøy	Bygdøy eller hovedmuseum
Middelaldersamling	Deler av samling flytter til Bygdøy	Bygdøy eller hovedmuseum
Hovedmuseet	Sentrums	Bygdøy, Sentrum eller Bjørvika
Magasiner	Økern	Økern

Som underlag for behandlingen i KHM's styre 15. juni 2012 forelå det en samlet fremstilling av Kunnskapsdepartementets tidligere Alternativanalyse og eksterne kvalitetssikrers gjennomgang av denne. Disse gjentas nedenfor.

Kunnskapsdepartementets alternativanalyse

Følgende konsepter er utredet i Kunnskapsdepartementets alternativanalyse (Alternativanalyse for Kulturhistorisk museum, Grunnlag for kvalitetssikring av konseptvalg 28.05.09):

Alternativ	Beskrivelse
0+	Kun nødvendige oppgraderinger.
Bygdøy/Tøyen	Vikingskipshuset på Bygdøy utvides slik at det blir et vikingtidsmuseum, mens museet på Tullinløkka flyttes til Tøyen der Munchmuseet ligger. Således samles universitetsmuseene på Tøyen.
Bygdøy	Hele Kulturhistorisk museum samlokaliseres med Folkemuseet (som er en stiftelse under KKD). Hele norsk kulturhistorie samles på ett sted.
Tullinløkka	Innholdet i Vikingskipshuset på Bygdøy flyttes til Tullinløkka slik at hele museet samles der
Bjørvika	Hele museet flyttes til Bjørvika. To underalternativer: Ett kun nord for Bispegata og ett både nord og syd for Bispegata.

Departementet konkluderte med at Bygdøyalternativet og Bjørvikaalternativet (løsning nord og syd for Bispegata) samlet gir bedre samfunnsøkonomiske resultater enn de øvrige alternativene.

Eksster kvalitetssikrers alternativanalyse

Eksster kvalitetssikrer har vurdert følgende alternativer (KS1-rapport om fremtidig lokalisering av Kulturhistorisk museum datert 16.11.09):

Alternativ	Beskrivelse
Bygdøy Samlet	En samlet løsning for KHM lokalisert på Bygdøy.
Bygdøy/Økern	Som alternativ Bygdøy Samlet, men med eksternt magasin lokalisert på Økern.
HM/Bygdøy/Økern	Etnografisk samling*) lokaliseres i et rehabiliteret Historisk museum (HM). Øvrige utstillinger lokaliseres i et utvidet anlegg på Bygdøy, mens magasinering skjer på Økern.
Bjørvika Samlet	En samlet løsning for KHM lokalisert i Bjørvika nord.
Bjørvika/Økern	Som alternativ Bjørvika Samlet, men med eksternt magasin lokalisert på Økern.
0+	Videreføring av dagens lokaliseringer med nødvendige oppgraderinger. Utstillingene fordeles slik de er i dag (vikingskipene på Bygdøy, øvrige utstillinger i HM). Nytt servicebygg bygges på Bygdøy i tilknytning til vikingskipsmuseet.

*) Det er en absolutt forutsetning at dette alternativet også kan innebære lokalisering av andre samlinger og utstillingstemaer i HM selv om dette ikke er spesifikt nevnt i KS1-rapporten. Dette gjelder bl.a. steinalder, bronsealder og jernalder samt mynt- og antikksamlingene. En løsning basert på et rehabiliteret HM må også innebære muligheten for utbygging av nye utstillingslokaler for eksponering av store og komplekse temautstillinger, f.eks. gjennom utbygging under Tullinløkka. Sentrumsløsningen må også åpne for overtakelse av Nasjonalgalleribygningen og av Nasjonalmuseets administrasjonsbygg i Kr. Augustsgate 15.

Eksster kvalitetssikrers anbefaling var at man gikk videre med Bygdøyalternativene gitt at man ønsker et oppgradert museumskonsept i tråd med samfunnsmål og effektmål, der Bygdøy/Økern og Bygdøy samlet er to varianter som blir bearbeidet i det videre beslutningsgrunnlaget.

KHMs alternativanalyse – konklusjoner etter styremøte 15. juni 2012

KHM-styret la ved behandlingen i styremøtet 15. juni 2012 til grunn følgende oppsummering av alternativene:

KHM-styrets oppsummering av alternativene

Alternativ	Konklusjon
Bygdøy - samlokalisering med NF	Forutsetning om samlokalisering med Folkemuseet er utslagsgivende for at alternativet er uaktuelt.
Bygdøy Samlet	En signifikant risiko for at løsningen ikke er realiserbar.
Bygdøy/Økern	En signifikant risiko for at løsningen ikke er realiserbar.
Sentrums/Bygdøy/Økern	Løsningen er realiserbar
Bjørvika Samlet	Variant A: uaktuell fordi KD har besluttet delt løsning Variant B: Tomtens tranghet er utslagsgivende for at alternativet ikke lar seg realisere.

Alternativet HM/Bygdøy/Økern er det eneste som tilfredsstiller samtlige krav fullt ut. Det er dessuten i samsvar med anbefalingen fra eksster kvalitetssikrer om å gå videre med Bygdøy-alternativene. Det er realiserbart uten gjennomføringsrisiko. Det innebærer også at KHM kan opprettholde sin geografisk sentrale plassering, noe som kan understøtte KHMs visjon *Norges fremste arena for forskning og formidling av kulturforståelse og kulturvariasjon i tid og rom* og effektmålet *Norges sentrale kulturformidlingsarena*.

KHM-styrets vedtak

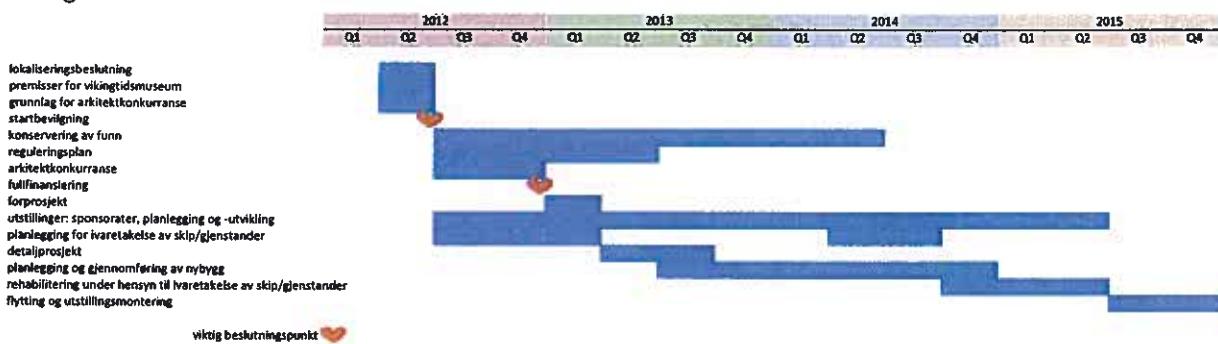
KHM-styrets vedtak 15. juni 2012, samt øvrige føringer før, under og etter styrebehandlingen, kan oppsummeres slik:

Lokalisering	KHMs styrets anbefaling
Vikingskip	Forblir på Bygdøy, utbygging/renovering nødvendig
Vikingtidssamling	Flytter til Bygdøy, utbygging/renovering nødvendig
Middelaldersamling	Deler av samling flytter til Bygdøy, samarbeid om utstillingsløsninger med NF
Hovedmuseum	Historisk museum m/nytt utstillingsrom under Tullinløkka.
Administrasjon og fellesfunksjoner	Nasjonalmuseets bygning i Kr.Auggt. 21 overtas.
Magasiner og andre museale funksjoner	Økern m/utvidede arealaer.

Ovennevte er hovedkomponentene i KHMs anbefaling overfor UiOs styre.

Tidsaspekt

I KS-1 dokumentene er tidsaspektet for sikring av KHMs samlinger på en forsvarlig måte og for et tidsmessig museum ikke berørt. Vi vil her fremheve tidsaspektets betydning og skissere en mulig fremdriftsplan hvor man uten opphold kan realisere den delen av KHMs museumsmodell som har høyest prioritet, nemlig konservering og sikring av vikingtidsfunnene og etablering av et tidsmessig vikingtidssenter.

En åpenbar fordel ved Bygdøy og Tullinløkka, som del av den anbefalte delte løsning, er at så vel kortsiktige som langsiktige tiltak kan understøtte en kosteffektiv realisering av museumsmodellen.

Selv i en fremdriftsmessig komprimert, men samtidig optimal utviklings- og gjennomføringsprosess må man påregne at ferdigstillelse kan skje tidligst ultimo 2015. Dette viser betydningen av å sette på nødvendige planleggingsressurser så snart museumsmodellen er fastlagt.

Prioritet nr. 1 i vurderingen av fremdriftsplanen må være hensynet til en forsvarlig behandling av vikingtidsfunnene og rask fremdrift i arbeidet med realisering av nybygg og rehabilitering på Bygdøy.

Prioritet nr. 2 vil være å komme i gang med planleggingsarbeidet for utbyggingen på Tullinløkka.

8. Scenarier for utstillingskonsepter

Vikingtidsmuseum (Vikingtid – middelalder – “tunell”)

Fremtidens Bygdøy vil legge grund til det første vikingetidsmuseum i verden og lave et nyt museums ikon – en eksistentiel tidsrejse – som skal binde vikingetiden sammen med middelalderen og skabe en oplevelsesmæssig sammenhæng mellem vikingemuseet og Norsk Folkemuseum.

Fundene fra de berømte skibsgrave er, som de står udstillet i dag, uheldig formidlet. De er ikke sat ind i en større historisk og faglig kontekst: Hvorfor blev skibsgravene anlagt, hvem var det som blev gravlagt i dem, og hvad betyder gravritualerne og de mange genstande og dyr i gravene? Ved at vise vikingeskibsgravenes rige fundkomplekser sammen med et omfattende udvalg af KHM's andre vikingetidsfund vil de blive del af en stor, mangefacetteret fortælling om vikingetiden, som ikke kan opleves på noget andet museum i verden. Den skal handle om de store eksterne og interne processer – som militær og civil ekspansion ud i Europa, Asien og Nordatlanten, deltagelse i international handel fra Indien til Irland, hjemlig markedsgøring af økonomien og grundlæggelsen af de første byer, rigssamling og trosskifte fra asetro til kristendom – men også om de mikrohistoriske fortællinger, om enkelte menneskers og genstandes livsløb, afdækket gennem avanceret biomolekylær og arkæometrisk forskning indenfor rammerne af en kritisk, moderne humanisme. De fantastiske teknik- og kunsthistoriske aspekter af den samlede vikingetidssamling ved KHM vil blive fremhævet: skibene som gjorde vikingetiden mulig, hesteudstyret som viser kontakter med med asiatiske steppefolk, tekstilhåndværket, treskærerarbejdet og metalstøbningen som producerede nogle af de mest fremragende kunstværker i datidens Europa.

Vi forestiller os, at

- Skabe et udstillingsmiljø, hvor de ikoniske fundkomplekser fra skibsgravene danner et fortællingsmæssigt tyngde- og midtpunkt, omkring hvilket en kontinuerligt skiftende basisudstilling leverer en forskningsmæssigt topaktuel, fremragende formidling af vikingetiden.
- Blive en naturlig ramme for internationale tematiske særudstillinger som knytter an til vikingskipsamlingen, for eksempel de angelsaksiske skibsgrave fra Sutton Hoo. Et generøst dimensioneret særudstillingslokale med tidssvarende sikkerheds- og klimaforhold vil gøre det muligt at låne sådanne fund fra samlinger i de øvrige skandinaviske og europæiske lande.
- Skabe et levende oplevelses- og rekonstruktionsmiljø, hvor genskabelse af skibene og andre af museumsgenstandene kan opleves af de besøgende, samtidig med at vi bruger den mest moderne interaktive teknologi til at formidle om skibenes sejlas, konstruktion, hvordan mandskabet levede og de dele af verden som vikingerne besøgte. Det er vigtigt at der her udvikles interaktive redskaber som indrager publikum aktivt, eksempelvis en simulator som giver følelsen af at stå på det sejlende skib og computeranimeret navigeringsverktøj, der simulerer de metoder vikingerne brugte til at finde vej til søs.
- Vikingetiden skal sættes i sammenhæng med norsk middelalder, som igen vil danne bro til Folkemuseet, således at den besøgende får en sammenhængende oplevelse af at bevæge sig igennem historien fra vikingetid og fremefter via aksen gudetro og kosmologi. Dette skal ske ved at etablere en "underjordisk bro" mellem skibsgravene og Folkemuseets stavkirke fra Gol. Vi forestiller os en underjordisk tundel som går på tværs af de to museers arealer, hvor den besøgende tages på en eksistentiel tidsrejse fra hedenskab til kristendom. Den bygningsmessige Oplevelsen skal være en unik blandning af de ikoniske kirkegenstande samt hverdags genstande fra middelaldersamlingerne fra de to museer som sættes i samspil med en virtuelt skabt verden hvor fortidens miljø, dyr og mennesker genskabes tredimensionelt via computerteknologi. Som erføringsgrundlag henter vi inspiration i genskabelsen af vikingernes Aaros, som pt. bygges under Aarhus midtby. Tundelen må ikke ha et stort bygningsmæssigt omfang for at kunde bli en success.
- Et fælles restaurantmiljø bygges, med særlig fokus på skandinavisk mad og råvarer. Ligeledes bygges en fælles indgang til de to museer med billetsalg, hvor den besøgende kan vælge at købe adgang til et af museerne eller dem begge, og fælles parkering etableres. Museumsbutikker placeres hensigtsmæssigt i forhold til ind- og udgange, men er tilknyttet de to museer separat.

I sentrum Tullinløkka (Forhistorien – etnografisk – klassisk – mynt)

Historisk Museum på Tullinløkka er i dag en blanding af alle tidsalderne samt etnografi, mønt og klassisk kultur. Udstillingerne er uddateret, traditionelle og uden sammenhæng med museets forskning. De er opdelt på fag og perioder og udtrykker ikke tematisk eller tværfaglig tænkning. Der er ingen cafe eller legerum, hvor besøgende familjer og børn kan opholde sig. Udstillingspladsen er snæver og store dele af historisk bygning er optaget af kontorer og servicefunktioner. Fordelen ved lokaliteten på Tullinløkka er dens centrale placering og dens fysiske nærhed til universitet i centrum. Desuden udgør både Historisk Museum og Nationalgalleriet ikoniske byggerier, men dyb historisk "aura". Vi forestiller os, at

- Historisk Museum restaureres tilbage til sin storhed. Det indebærer at bygget tømmes for kontorer og omdannes til rent udstillingrum med cafe og legerum i anden etage. Forretningsdrift oprettholdes i bygget.
- Historisk Museum benyttes til udstillinger hvor global kompleksitet og forskelighed fokuseres, med de etnografiske samlinger i sentrum. Udstillingerne vil pga. byggets karakter først og fremmest tage karakter af et kabinet med montreudstillinger. Den smukke foredragssal bruges til KHM's officielle arrangementer.
- Nationalgalleriet overtages af KHM. Bygningen restaureres og kommer til at huse Norges oldtid (fra stenalder til jernalder) samt antikken og mønt. Udstillingerne vil pga. byggets karakter først og fremmest tage karakter af et kabinet med montreudstillinger.
- Historisk Museum og Nationalgalleriet bliver arkitektoniske iconer for museet, hvis nye store sammenhængende udstillingslokaler lægges under Tullinløkka mellem de to museer. Oven på Tullinløkka færdes studerende og andre Oslo beboere og parken bliver en levende opholdsplads for byens bogere.
- Under Tullinløkka bygges nye udstillingsrum, hvor store særudstillinger huses. Disse kan være lånt fra udlandet, men også være lavet af eget personale. Centrale for de sidstnævnte udstillinger er deres tværfaglige og tematiske karakter, eksempelvis associationsrækker på tværs af tid og rum over aktuelle temaer som krig, ofring, arv, etc., hvor genstande fra etnografi og arkæologi blandes med kunst og moderne interaktiv teknologi. Udstillingsrummene kan lukkes fuldstændig for naturligt lys, således at virtuelle verdener kan skabes via digital teknologi. Sikkerheden i de nye lokaler vil være af en sådan kvalitet, at selv meget kostbare udenlandske udstillinger vil kunne udlånes til museet.
- Det underjordiske bygning vil også huse et særudstillingslokale der huser de tilbagevændende studenterudstillinger, som udformes i samarbejde med museumologi, arkæologisk og antropologiske institutter.
- Museets bibliotek lægges i forlængelse af Juridisk bibliotek i nybyggeriet i Kr. Augustgate.
- Museets personale (som ikke befinner sig på Økeren eller på vikingemuseet) huses i den sorte hjørnebygning mellem Kr. August gt. og Frederiksgate.

Et koncept for Økern

Magasinerne på Økern og de dertil hørende kontorer, udstillingsforberedede og undervisningslokaler udgør museets "gramatik" i den forstand at det er her museets "kapital", samlingerne, huses, konserveres, dokumenteres og omsættes i forskning og udstillinger. Økern kommer til at udgøre museets kreative miljø, hvor ikke alene de tekniske funktioner samles, men også de eksterne financerede forskningsprojekter, samt undervisning i museumsudstillinger (museumologi) udleves. Sammenhængen mellem de tre F'er – forvaltning, forskning og formidling – udleves på Økeren. Vi forestiller os:

- Udbygningen af en international mastergard i museumologi i samarbejde med relevante fag fra UiO: museumologi, antropologi og arkæologi hvis praktiske undervisning i museumsudstillinger foregår på Økern.
- Konserveringsseksjonens store redningsprojekt, *Saving Oseberg huses* på Økern.
- SFF i vikingetid huses på Økeren indtil Museet på Bygdøy er udbygget.
- Dele af Forminneseksjonen – de store arkeologiske utgravningsprosjekter – huses på Økern.
- Gæsteforskere, der har fokus på genstande huses på Økern.

9. Anbefaling

KHM anbefaler styret ved UiO å gå inn for KHM's forslag til museumsmodell, slik denne følger av KHM-styrets vedtak av 15. juni 2012, og slik denne er ytterligere spesifisert i foreliggende dokument.

KNI, 20.09.12

Vedlegg: KS1-prosessen

KS1-prosessen

KS1-prosessen har resultert i følgende offisielle dokumenter:

- ✓ **KS 1 for Kulturhistorisk museum** Grunnlag for kvalitetssikring av konseptvalg, datert 08.05.09
[http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/UH/Rapporter_og_planer/Kunnskapsdepartementets%20KS%201%20RAPPORT%2008%2005%2009%20\(2\).pdf](http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/UH/Rapporter_og_planer/Kunnskapsdepartementets%20KS%201%20RAPPORT%2008%2005%2009%20(2).pdf)
 - ✓ **Alternativanalyse for Kulturhistorisk museum** Grunnlag for kvalitetssikring av konseptvalg, datert 28.05.09 http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/rapporter_planer/rapporter/2009/ks1-rapport-om-fremtidig-lokalisering-av.html?id=582794
 - ✓ **KS1-rapport om fremtidig lokalisering av Kulturhistorisk museum** datert 16.11.09,
http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/UH/Rapporter_og_planer/Kulturhistorisk_museum_KS1_161109.pdf
-

